

RADA MINISTRÓW

**PROGRAM WYKONAWCZY
DO II POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA
NA LATA 2002-2010**

Warszawa, listopad 2002 r.

SPIS TREŚCI

	Strona
WPROWADZENIE	7
Rozdział 1. PRZEDSIĘWZIĘCIA W SFERZE RACJONALNEGO UŻYTKOWANIA ZASOBÓW NATURALNYCH	8
1.1. Zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności gospodarki	8
1.2. Ochrona gleb	14
1.3. Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych	17
1.4. Ochrona zasobów kopalin	18
Rozdział 2. PRZEDSIĘWZIĘCIA UKIERUNKOWANE NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŚRODOWISKA	21
2.1. Gospodarowanie odpadami	21
2.2. Stosunki wodne i jakość wód	25
2.3. Jakość powietrza i zmiany klimatu	29
2.4. Stres miejski. Hałas i promieniowanie	32
2.5. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe	35
2.6. Ochrona przyrody. Różnorodność biologiczna i krajobrazowa	39
Rozdział 3. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACYJNE	43
3.1. Prawo ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymagań Unii Europejskiej	43

3.2.	Mechanizmy ekonomiczne i finansowanie ochrony środowiska	47
3.3.	Zarządzanie, monitoring i kontrola	53
3.4.	Badania naukowe i postęp techniczny. Dostęp do informacji, edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa	56
3.5.	Współpraca międzynarodowa	59
3.6.	Programy wykonawcze i aktualizacja polityki ekologicznej państwa	63

Rozdział 4.	NAKŁADY NA REALIZACJĘ POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	64
-------------	--	----

SPIS TABEL

	Strona
Tabela 1. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ograniczenie wodochłonności gospodarki	9
Tabela 2. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji	10
Tabela 3. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zmniejszenie energochłonności gospodarki	12
Tabela 4. Przedsięwzięcia ukierunkowane na wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym kraju	13
Tabela 5. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ochronę gleb i rekultywację terenów zdegradowanych	15
Tabela 6. Przedsięwzięcia w zakresie wzbogacania i racjonalnej eksploatacji zasobów leśnych	17
Tabela 7. Przedsięwzięcia w zakresie ochrony zasobów kopalin	19
Tabela 8. Przedsięwzięcia dotyczące gospodarowania odpadami	22
Tabela 9. Przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę stosunków wodnych i jakości wód	26
Tabela 10. Przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę jakości powietrza	30
Tabela 11. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ograniczenie ponadnormatywnego hałasu	33
Tabela 12. Przedsięwzięcia ukierunkowane na kontrolę pól elektromagnetycznych i ograniczanie ich negatywnego oddziaływania na środowisko	34
Tabela 13. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego	36
Tabela 14. Przedsięwzięcia ukierunkowane na przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii przemysłowych i transportowych	38
Tabela 15. Działania ukierunkowane na ochronę przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej	40
Tabela 16. Przedsięwzięcia w zakresie tworzenia prawa ochrony środowiska	45
Tabela 17. Przedsięwzięcia dotyczące mechanizmów ekonomicznych ochrony środowiska	48
Tabela 18. Przedsięwzięcia w zakresie systemu finansowania ochrony środowiska	50
Tabela 19. Przedsięwzięcia w zakresie zarządzania, monitoringu i kontroli	54
Tabela 20. Przedsięwzięcia w zakresie badań naukowych i postępu technicznego	57

Tabela 21. Przedsięwzięcia w zakresie dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa	59
Tabela 22. Przedsięwzięcia ukierunkowana na aktywizację współpracy międzynarodowej	61
Tabela 23. Działania ukierunkowane na sporządzanie programów wykonawczych i aktualizację polityki ekologicznej państwa	63
Tabela 24. Nakłady na realizację polityki ekologicznej państwa w latach 2002-2010	64
Tabela 25. Porównanie struktury nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w latach 1996-2000 (wg GUS) i w latach 2002-2010 (wg programu wykonawczego do polityki ekologicznej państwa)	66
Tabela 26. Nakłady na ochronę wód, ochronę powietrza i gospodarowanie odpadami w latach 2002-2010	67
Tabela 27. Prognoza źródeł finansowania <i>acquis communautaire</i> w latach 2002-2010	68
Tabela 28. Udział środków pomocowych w finansowaniu <i>acquis communautaire</i> w latach 2002-2010	69
Tabela 29. Prognoza źródeł finansowania realizacji polityki ekologicznej państwa w latach 2002-2010.	69

1. WPROWADZENIE

Program wykonawczy został przygotowany zgodnie z treścią tezy 185 „II Polityki ekologicznej państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 r. i przez Sejm 23 sierpnia 2001 r. która zakłada, iż po przyjęciu II Polityki ekologicznej państwa Minister Środowiska opracuje do niej **program wykonawczy**, zawierający m. in. wskazówki i wytyczne dla uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych, harmonogramy zadań wynikających z polityki ekologicznej państwa, zwłaszcza zadań nakładanych na administrację publiczną, a także szacunek kosztów osiągnięcia celów polityki ekologicznej.

II Polityka ekologiczna państwa ustalała jedynie cele do osiągnięcia (krótkookresowe do 2002 r. i średniookresowe do 2010 r.) oraz narzędzia i instrumenty realizacyjne, nie ustalała natomiast konkretnych zadań do wykonania. Dlatego w niniejszym programie wykonawczym zostały sprecyzowane sposoby osiągania celów polityki ekologicznej w formie pakietów zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych (działań w sferze prawa, programowania, mechanizmów ekonomicznych, planowania przestrzennego, badań naukowych, kontroli i monitoringu, współpracy międzynarodowej i innych działań tego typu) na lata 2002-2010. Dla każdego pakietu zadań podano jego nazwę, jednostkę odpowiedzialną i jednostki współpracujące, termin realizacji i niezbędne nakłady.

Przy sporządzaniu programu wykonawczego wykorzystano liczne programy resortowe przyjęte przez Radę Ministrów lub sporządzone w poszczególnych resortach i obejmujące lata 2002-2010, a także dokumenty związane z procesem negocjacji o członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Wśród nich priorytetowo potraktowano *European Union Common Position* - „Wspólne stanowisko Unii Europejskiej” dotyczące Polski i obszaru negocjacyjnego „Środowisko”, przyjęte w Brukseli na konferencji w sprawie przystąpienia do Unii Europejskiej w dniu 24 października 2001 r. (dokument CONF-PL-95/01). Wzięto również pod uwagę plany implementacyjne do poszczególnych, unijnych aktów prawnych z obszaru „środowisko”, mając jednak świadomość ograniczeń i niedostatków tych planów oraz faktu, że wiele spośród nich, w tym te o szczególnym znaczeniu (np. plany dotyczące zintegrowanego przeciwdziałania zanieczyszczeniom z przemysłu, ograniczania emisji zanieczyszczeń z dużych obiektów energetycznych oraz ograniczania zanieczyszczeń azotowych pochodzenia rolniczego), będzie weryfikowanych i modyfikowanych.

Struktura niniejszego programu wykonawczego generalnie odpowiada strukturze „II Polityki ekologicznej państwa”. W rozdziale 1 przedstawiono więc zadania, ukierunkowane na racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych, a w rozdziale 2 – na poprawę jakości środowiska. Rozdział 3 poświęcony jest narzędziom realizacyjnym polityki ekologicznej państwa, włączając w to współpracę międzynarodową, która niezależnie od samoistnych zadań, wynikających z zobowiązań międzynarodowych, generalnie sprzyja i wspomaga realizację polityki ekologicznej państwa. Wreszcie w rozdziale 4 dokonano podsumowania nakładów na realizację polityki ekologicznej państwa.

Zgodnie z treścią tezy 189 „II Polityki ekologicznej państwa” przy formułowaniu poszczególnych zadań i pakietów zadań uwzględniono następujące priorytety:

- konieczność likwidacji związanych ze stanem środowiska bezpośrednich zagrożeń dla życia i zdrowia ludzi (w tym likwidacji tzw. „gorących punktów”);

- konieczność przeciwdziałania degradacji środowiska przyrodniczego na terytorium kraju, zwłaszcza na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych (w tym przestrzeni rolniczej i leśnej);
- konieczność partycypowania przez Polskę w przeciwdziałaniu zagrożeniom środowiska o charakterze globalnym.

Tak ustalone priorytety wynikają z faktu, że Polska nie wyszła jeszcze z okresu transformacji, ma szereg nie rozwiązanych własnych problemów ekologicznych i w rozwiązywaniu problemów globalnych może aktualnie partycypować tylko w takim zakresie, jaki wynika z przyjętych zobowiązań z tytułu ratyfikowanych konwencji międzynarodowych i protokołów do tych konwencji. Te zobowiązania Polska będzie ściśle i w pełnym zakresie realizować. W miarę postępującego procesu implementacji wymogów prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej i poprawy sytuacji ekologicznej w Polsce, udział naszego kraju w rozwiązywaniu globalnych problemów środowiskowych będzie mógł ulegać zwiększeniu.

Załącznikiem do „Programu...” są „Wytyczne dotyczące zasad i zakresu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych”.

„Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010” przeznaczony jest do rozpatrzenia i akceptacji przez gremia kierownicze państwa, a także do uwzględniania przy sporządzaniu programów sektorowych oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. Będzie także wykorzystywany przy opracowywaniu kolejnych średniookresowych polityk ekologicznych państwa zgodnie z wymogami ustawy Prawo ochrony środowiska (polityki na okresy czteroletnie z perspektywą na następne cztery lata, podlegające co cztery lata ocenie realizacji i niezbędnym modyfikacjom).

Rozdział 1. PRZEDSIĘWZIĘCIA W SFERZE RACJONALNEGO UŻYTKOWANIA ZASOBÓW NATURALNYCH

1.1. **Zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności gospodarki**

Skuteczne działania w tej sferze są najbardziej racjonalnym podejściem w ochronie środowiska. Z jednej strony pozwalają zmniejszyć presję na środowisko z tytułu emisji zanieczyszczeń do powietrza, ilości ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych i ilości produkowanych odpadów. Z drugiej strony poprawiają ekonomikę procesów wytwarzania, poprzez zmniejszenie opłat ponoszonych za pobór wody, zakup surowców i zużycie energii.

Na szczeblu zakładu przemysłowego uzyskanie takich efektów jest uzależnione od skutecznego zarządzania sprawami ochrony środowiska, m. in. poprzez wdrażanie norm ISO serii 14000, rozporządzenia EMAS, programów „Czystszej produkcji”, programu „Odpowiedzialność i troska” oraz innych programów dobrowolnych.

W dziedzinie **zmniejszenia wodochłonności produkcji** II Polityka ekologiczna państwa wymaga aby w 20-leciu od 1990 do 2010 r. zmniejszyć o 50% wodochłonność produkcji w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle. W odniesieniu do poszczególnych zakładów przemysłowych przekłada się to na odpowiednie zmniejszenie zużycia wody na

jednostkę produkcji (jeśli produkcja jest jednorodna) lub na jednostkę wartości produkcji (najlepiej 1000 USD, gdyż pozwala to dokonywać porównań ze wskaźnikami publikowanymi przez OECD).

Cel ten proponuje się osiągnąć poprzez zorganizowanie systemu kontroli wodochłonności (wskaźników wodochłonności) w statystyce publicznej i państwowym monitoringu środowiska, a także poprzez wprowadzenie normatywów zużycia wody w najbardziej wodochłonnych dziedzinach produkcji, z wykorzystaniem procedury pozwoleń zintegrowanych.

Dla uzyskania założonego celu konieczna jest realizacja następujących zadań (tab. 1). Zakłada się przy tym, że wprowadzane mechanizmy doprowadzą do uzyskania założonego celu ograniczenia o 50% wodochłonności bez angażowania dodatkowych środków publicznych na przedsięwzięcia inwestycyjne w przemyśle. Szacuje się, że środki własne przemysłu zaangażowane w inwestycje ograniczające zużycie wody oraz środki przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych w miastach przeznaczone na zmniejszenie strat wody, wyniosą nie mniej niż 5 mld PLN do 2010 r. Szczegółowe zadania w tej sferze będą ujmowane w programach sektorowych oraz regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska.

Tabela 1. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ograniczenie wodochłonności gospodarki

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Wprowadzenie wskaźników zużycia wody na jednostkę produkcji dla wodochłonnych dziedzin wytwarzania do systemu państwowego monitoringu środowiska i systemu statystyki publicznej oraz określenie zakresu i sposobu wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska (w tym planach gospodarowania wodami w dorzeczach oraz w warunkach korzystania z wód regionów wodnych)	Ministerstwo Środowiska RZGW GUS GIOŚ placówki badawczo-rozwojowe	2002-2004	0,7
2. Podniesienie wysokości opłat za pobór wód podziemnych przez przemysł	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	0,1
3. Uruchomienie programów oszczędzania wody w systemach zaopatrzenia w wodę miast powyżej 50 tys. mieszkańców (94 miasta) w oparciu o porozumienia dobrowolne z przedsiębiorstwami wodociągowo-kanalizacyjnymi	Ministerstwo Środowiska RZGW	2002-2004	0,6
4. Wprowadzenie normatywów zużycia wody do pozwoleń zintegrowanych dla wodochłonnych dziedzin produkcji i powierzenie Krajowemu Centrum BAT zadań ośrodka promującego takie normatywy	Ministerstwo Środowiska Krajowe Centrum BAT	2004-2010	2,5
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			3,9

<i>Przedsięwzięcia inwestycyjne</i>			
1. Wprowadzenie zamkniętych obiegów wody w przemyśle, wprowadzenie wodoszczędnych technologii produkcji i przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia miast w wodę, ukierunkowane na zmniejszenie strat wody	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji RZGW	2002-2010	5000,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			5000,0

Działania w sferze **zmniejszenia materiałochłonności produkcji**, i w konsekwencji – jej odpadowości będą realizowane również poprzez stworzenie określonych mechanizmów, a więc poprzez działania pozainwestycyjne. Będą to, podobnie jak w przypadku wodochłonności, działania na rzecz stworzenia systemu wskaźników materiałochłonności, wykorzystywanych w sterowaniu gospodarką, wprowadzenia systemu pozwoleń zintegrowanych i mechanizmu najlepszych dostępnych technik, wprowadzenia mechanizmu dobrowolnych porozumień z przemysłem oraz wykonanie szeregu prac programowych i studialnych. Działania na rzecz ograniczenia odpadowości będą stymulowane również poprzez rozwój i szersze stosowanie instrumentów ochrony środowiska w tym zakresie.

Dla osiągnięcia założonego w II Polityce ekologicznej państwa celu – uzyskania do 2010 r. 50% ograniczenia materiałochłonności produkcji (teza 47) – konieczne jest zrealizowanie licznych działań organizacyjnych, prac programowych oraz wprowadzenie niezbędnych mechanizmów stymulacyjnych (tab.2). Szacuje się, że przemysł powinien i będzie mógł zaangażować na ten cel środki własne w wysokości ok. 8,3 mld PLN (na modernizację procesów wytwarzania), pod warunkiem, że inwestycje związane z obniżeniem materiałochłonności będą wspierane ulgami inwestycyjnymi.

Tabela 2. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>			
1. Dalsze prace organizacyjne w utworzonym w 2001 r. Krajowym Centrum Najlepszych Dostępnych Technik (BAT), w tym powierzenie mu zadań ośrodka promującego wskaźniki materiałochłonności i odpadowości produkcji, oraz jego funkcjonowanie	Ministerstwo Środowiska	2002 –2010 organizacja i funkcjonowanie	25,1
2. Wprowadzenie wskaźników materiałochłonności i odpadowości produkcji dla materiałochłonnych dziedzin wytwarzania do systemu statystyki publicznej, państwowego monitoringu środowiska, programów sektorowych w przemyśle oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska GUS GIOŚ	2002-2004	0,5

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
3. Sporządzenie programów i uruchomienie mechanizmów stymulujących wycofywanie z produkcji i użytkowania bądź ograniczenie użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych, reglamentowanych przez prawo międzynarodowe i dyrektywy Unii Europejskiej	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2004	3,1
4. Opracowanie i okresowe publikowanie normatywów materiałochłonności i odpadowości produkcji oraz zawarcie dobrowolnych porozumień dotyczących ich wdrażania	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska	2002-2004	8,3
5. Opracowanie strategii działań w poszczególnych sektorach dla uzyskania 50-procentowego ograniczenia materiałochłonności wytwarzania w stosunku do 1990 r. oraz wprowadzenie niezbędnych zmian w regulacjach prawnych	Ministerstwo Gospodarki	2003-2007	1,4
6. Wprowadzenie do praktyki gospodarczej ocen cyklu życia produktu, obligatoryjnych dla produktów o wysokiej materiałochłonności i produktów zawierających substancje niebezpieczne	Ministerstwo Środowiska	2004-2005	0,6
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			39,0
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Realizacja strategii ograniczenia materiałochłonności o 50% w stosunku do 1990 r.	Ministerstwo Gospodarki	2003-2010	8000,0
2. Realizacja programu zagospodarowania wycofywanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2004-2010	250,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			8250,0

W odniesieniu do **energochłonności gospodarki** II Polityka ekologiczna państwa zakłada jej ograniczenie o 25 % w okresie 1990-2010 w przeliczeniu na jednostkę PKB (teza 52). Adekwatnie, wymagania takie powinny być stawiane na szczeblu zakładu przemysłowego w procesie udzielania pozwoleń zintegrowanych i wprowadzania systemu najlepszych dostępnych technik (BAT). Wskaźniki energochłonności powinny być także wykorzystywane przy sporządzaniu wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. W promowaniu zadań związanych ze zmniejszeniem energochłonności gospodarki będą brać udział wszystkie zainteresowane organizacje, takie jak Polskie Centrum Badań i Certyfikacji, Krajowa Agencja Poszanowania Energii, Krajowe Centrum BAT i Polski Komitet Normalizacyjny.

Dla zrealizowania generalnego celu jakim jest ograniczenie energochłonności gospodarki o 25% do 2010 r. konieczne jest wykonanie następujących zadań (tab. 3).

Tabela 3. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zmniejszenie energochłonności gospodarki

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Powołanie (wyznaczenie) agencji rządowej prowadzącej sprawę normowania energochłonności wytwarzania towarów i usług	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska	2002-2004	2,4
2. Wprowadzenie wskaźników energochłonności do systemu statystyki publicznej oraz ich wykorzystanie przy sporządzaniu sektorowych programów rozwoju, a także regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska GIOŚ GUS ARE	2002-2004	2,7
3. Zwiększenie zaangażowania środków publicznych (budżetowych i pozabudżetowych) w realizację programów efektywności energetycznej: <ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie organizacji rynku energii, wraz z systemem monitorowania realizacji polityki energetycznej z ułatwieniami inwestycyjnymi i zaostreniem polityki koncesyjnej; • promowanie wysokoefektywnych energetycznie maszyn i urządzeń; • opracowanie programu obniżenia energochłonności przewozów osobowych i towarowych; • stymulowanie rozszerzenia zakresu inwestycji termoizolacyjnych; • uwzględnienie efektywności energetycznej w podstawach programowych kształcenia we wszystkich typach szkół; • rozszerzenie zakresu szkoleń pracowników administracji publicznej; • przeprowadzenie ogólnokrajowych akcji promocyjnych 	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Finansów Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu Urząd Regulacji Energetyki organizacje pozarządowe	2003-2010	7,6
4. Rozszerzenie zakresu prac badawczo-rozwojowych wyprzedzających działania na rzecz efektywności energetycznej i usprawnienie funkcjonowania sektora energetycznego	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury URE	2003-2010	25,0
5. Zawarcie dobrowolnych porozumień na temat realizacji branżowych programów efektywności energetycznej i utworzenie stałego forum konsultacyjnego śledzącego za ich realizacją	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska organizacje przedsiębiorców	2003-2010	4,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			41,7

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Kontynuowanie restrukturyzacji i modernizacji przedsiębiorstw energetycznych	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Skarbu Państwa przedsiębiorstwa energetyczne	2002-2010	8000,0
2. Rozwój technik informatycznych w gospodarce energetycznej	Ministerstwo Gospodarki przedsiębiorstwa energetyczne	2002-2010	500,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			8500,0

Ważnym elementem strategii, związanej z energochłonnością gospodarki jest wzrost udziału **energii odnawialnej** w bilansie energetycznym kraju. II Polityka ekologiczna państwa zakłada podwojenie, do 2010 r. w stosunku do 2000 r., wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Dla uzyskania założonego celu konieczne jest zrealizowanie szeregu zadań pozainwestycyjnych (programowych i stymulacyjnych) oraz zrealizowanie programu inwestycyjnego o wartości 200 mln zł (tab. 4).

Tabela 4. Przedsięwzięcia ukierunkowane na wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym kraju

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Opracowanie programów wykonawczych do „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej” wraz z działaniami promocyjnymi i rozwojem doradztwa	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2003	0,3
2. Zwiększenie zaangażowania i poprawa efektywności wykorzystania środków publicznych (budżetowych, pozabudżetowych i pomocowych) wydatkowanych na rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych	Rada Ministrów Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi NFOŚiGW EKOFUNDUSZ	praca ciągła	w ramach statutowych działań wymienionych instytucji
3. Ustalenie preferowanych regionów rozwoju energetyki odnawialnej oraz włączenie problematyki energii odnawialnej do wytycznych dotyczących sporządzania regionalnych i lokalnych planów energetycznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury	2003-2004	0,4

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
4. Uruchomienie systemu mechanizmów wspierających rozwój energetyki odnawialnej (taryfy i ceny, stworzenie funduszu celowego i funduszu poręczeń, nowelizacja ustawy Prawo energetyczne, ograniczenie zakresu koncesjonowania, działania promocyjne)	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Finansów Urząd Regulacji Energetyki	2003-2010	1,4
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			2,1
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Budowa urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej z wykorzystaniem źródeł odnawialnych, zgodnie z programami wykonawczymi do „Strategii rozwoju energetyki odnawialnej”	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska	2003-2010	200,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			200,0

1.2. Ochrona gleb

Realizowane w ramach polityki ekologicznej państwa działania w zakresie ochrony gleb zmierzają w kilku kierunkach: ochrony zasobów gleb nadających się do wykorzystania rolniczego i leśnego przed ich przeznaczeniem na inne cele, ochrony gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem, powodowanymi oddziaływaniem czynników antropogenicznych i naturalnych (zmiany struktury fizycznej, stosunków wodnych i chemizmu gleb powodowane działalnością inwestycyjną, zanieczyszczeniami przemysłowymi i transportowymi, naturalną erozją, niewłaściwą agrotechniką, składowaniem odpadów itp.) oraz rekultywacji gleb zdegradowanych.

W przedsięwzięciach dotyczących ochrony gleb ujętych w II Polityce ekologicznej państwa i jej programie wykonawczym szczególny nacisk położono na zadania w zakresie ochrony gleb przed degradacją powodowaną niewłaściwą agrotechniką i mającą już miejsce lub mogącą wystąpić w przyszłości intensyfikacją produkcji rolnej, ochrony gleb przed negatywnym oddziaływaniem transportu i infrastruktury transportowej oraz rekultywacji i przywracania do obiegu gospodarczego gleb zdegradowanych (zanieczyszczonych niebezpiecznymi substancjami, nadmiernie zakwaszonych, zerodowanych, itp.). Wynika to z dwóch podstawowych przesłanek:

- faktu, iż pozostałe czynniki negatywnej presji na stan gleb są przedmiotem szczegółowego zainteresowania innych obszarów polityki, takich jak gospodarowanie odpadami, emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza, gospodarka wodno-ściekowa, planowanie przestrzenne,
- faktu, że niewłaściwa agrotechnika, a także rolnicze wykorzystanie gleb już skażonych bądź poddanych szkodliwym oddziaływaniom niebezpiecznych substancji np.

emitowanych przez transport, mogą stwarzać poważne zagrożenie dla ludzkiego zdrowia, a nawet życia.

Ujęte w programie wykonawczym II Polityki ekologicznej państwa przedsięwzięcia w omawianym zakresie (tab. 5) obejmują zarówno zadania pozainwestycyjne jak i inwestycyjne. Do tych pierwszych należą przede wszystkim działania edukacyjne w zakresie upowszechniania zasad dobrej praktyki rolniczej ze szczególnym uwzględnieniem wymagań środowiskowych, przedsięwzięcia badawczo-rozwojowe i edukacyjno-informacyjne służące lepszemu rozpoznaniu rodzaju, lokalizacji i skali zagrożeń, uporządkowaniu wiedzy o tych zagrożeniach i śledzeniu dokonujących się w tym zakresie zmian (analizy stanu gleb, publikacje, szkolenia, monitoring) oraz przedsięwzięcia prawne i organizacyjne, określające niezbędne środki zaradcze – zasady i procedury postępowania (w tym np. stosowanie analiz ryzyka, zmiany kierunków zagospodarowania), doskonalenie struktur organizacyjnych (np. Ośrodek Edukacji Ekologicznej w ramach Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) i programy działań (np. program rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach użytkowanych rolniczo, program poprawy zasobności gleb w „pierwiastek życia” - magnez). Działania inwestycyjne obejmują przede wszystkim różnego rodzaju prace rekultywacyjne (likwidacja składowisk, eliminacja zanieczyszczeń, zalesienia, itp.).

Tabela 5. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ochronę gleb i rekultywację terenów zdegradowanych

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Opracowanie wytycznych dotyczących procedur oceny ryzyka przy stosowaniu środków ochrony roślin (materiał pomocniczy do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad wydawania zezwoleń na dopuszczenie środków ochrony roślin do obrotu i stosowania, wydanego w porozumieniu z Ministrem Środowiska Dz.U. Nr 24, poz.250)	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	1,8
2. Dokonanie oceny realizacji i weryfikacji programu rekultywacji terenów po byłych bazach wojsk rosyjskich i sporządzenie harmonogramu zakończenia prac rekultywacyjnych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Obrony Narodowej Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji GIOŚ	2002-2003	1,5
3. Ocena stopnia realizacji programu likwidacji mogiłników i aktualizacja harmonogramu prac likwidacyjnych i rekultywacyjnych	Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	1,8
4. Opracowanie Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	2003-2004	3,2

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
5. Opracowanie polskiego dokumentu referencyjnego dotyczącego najlepszych dostępnych technik rekultywacji starych składowisk	Ministerstwo Środowiska	2003-2004	1,7
6. Opracowanie powiatowych programów rekultywacji i zalesiania zdegradowanych gleb na obszarach użytkowanych rolniczo	Starostowie jednostki samorządu terytorialnego Lasy Państwowe	praca ciągła	15,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			25,0
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Sukcesywna likwidacja i rekultywacja zinwentaryzowanych mogilników zgodnie z nowym, zaktualizowanym harmonogramem	Ministerstwo Środowiska, jednostki samorządu terytorialnego	2003-2008	[100,0] ^{1/}
2. Kompleksowa rekultywacja starych składowisk i terenów przemysłowych, w tym ich zadrzewienie, zakrzewienie i zalesienie, zgodnie z docelowym przeznaczeniem terenu, określonym w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Ministerstwo Środowiska, starostowie, właściciele i zarządcy terenów, gminy	2003-2010	200,0 ^{2/}
3. Kontynuacja realizacji programu rekultywacji terenów po byłych bazach wojsk rosyjskich, zgodnie z nowym, zaktualizowanym harmonogramem	Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Obrony Narodowej, właściciele i zarządcy terenów	2003-2010	16,0
4. Realizacja programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach rolniczego użytkowania, w tym ich zalesianie	Starostowie Ministerstwo Środowiska jednostki samorządu terytorialnego Lasy Państwowe	2003-2010	100,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			316,0 ^{1/}

^{1/} Nakłady na likwidację mogilników uwzględniono w dziale „gospodarowanie odpadami”

^{2/} Oszacowane nakłady dotyczą głównie terenów innych niż składowiska odpadów, których rekultywacja została ujęta w tabeli 8 dotyczącej gospodarowania odpadami

1.3. Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych

Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych polega przede wszystkim na renaturalizacji obszarów leśnych, poprawie stanu zdrowotnego lasów, ochronie przed pożarami, wprowadzaniu bezpiecznych technologii prac leśnych oraz kompleksowej ochronie ekosystemów leśnych oraz zwiększaniu lesistości kraju.

Cele te zostaną osiągnięte poprzez realizację szeregu zadań szczegółowych (tabela 6), z których część ma charakter wytycznych dla służb leśnych, część stanowi statutowe zadania lasów państwowych (gdzie trudno oddzielić zadania inwestycyjne od pozainwestycyjnych), część natomiast ma wyraźny charakter zadań pozainwestycyjnych, w tym studialnych.

Tabela 6. Przedsięwzięcia w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Doskonalenie zasad i mechanizmów użytkowania obszarów leśnych: <ul style="list-style-type: none"> dostosowanie lasów do wypełniania zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych; doskonalenie rozwiązań techniczno-finansowych zapewniających trwałość ekosystemów leśnych; sterowane udostępnianie lasów społeczeństwu; wprowadzanie bezpiecznych dla środowiska technologii prac leśnych; poszerzanie zakresu renaturalizacji lasów i ochrona bioróżnorodności 	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe województwie starostowie	praca ciągła	2,2 (rocznie) 19,8 (łącznie)
2. Aktualizacja „Krajowego programu zwiększania lesistości”	Ministerstwo Środowiska placówki badawcze	2002-2003	1,0
3. Przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień: <ul style="list-style-type: none"> weryfikacja klasyfikacji gruntów; ustalenie lokalizacji zalesień i zadrzewień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego 	zarządy województw województwie starostowie gminy Lasy Państwowe	2002-2004	7,5
4. Zwiększanie odporności lasów: <ul style="list-style-type: none"> opracowanie zasad renaturalizacji drzewostanów zdegradowanych; realizacja zabiegów pielęgnacyjnych; ochrona leśnych zasobów genowych (w tym ochrona ex situ gatunków zagrożonych wyginięciem) 	Lasy Państwowe Wojewodowie Instytut Badawczy Leśnictwa	2002-2010	25,8
5. Realizacja programu ochrony ekosystemów	Ministerstwo Środowiska	2002-2010	84,6

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
leśnych i różnorodności biologicznej w lasach (łącznie 16 zadań szczegółowych)	Lasy Państwowe Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Instytut Badawczy Leśnictwa jednostki samorządu terytorialnego		
6. Edukacja ekologiczna w sferze wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych: <ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie Ekologicznego Centrum Edukacyjnego; • prowadzenie szkoleń dla pracowników leśnictwa; • upowszechnienie wiedzy o ochronie lasu w społeczeństwie 	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe	2002-2010	15,1
7. Monitorowanie skuteczności działań na rzecz trwałej i zrównoważonej gospodarki leśnej, w tym wdrożenie europejskiego systemu informatycznego leśnictwa EFICS i dostosowanie monitoringu leśnego do systemu unijnego	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe	praca ciągła (wdrożenie systemu EFICS – 2002-2003)	2,0 (rocznie) 18,0 (łącznie)
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			171,8
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Zalesienia gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego (ok. 216 tys. ha)	Lasy Państwowe jednostki samorządu terytorialnego właściciele gruntów	2002-2010	972,0
2. Przebudowa drzewostanów zmienionych lub silnie uszkodzonych przez zanieczyszczenie powietrza	Lasy Państwowe	2002-2010	450,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			1422,0

1.4. Ochrona zasobów kopalin

Cele w dziedzinie ochrony zasobów kopalin ujęte w II Polityce ekologicznej państwa obejmują cztery podstawowe kierunki działania:

(1) poszukiwanie efektywnych ekologicznie i ekonomicznie substytutów kopalin oraz zmniejszanie wskaźników zużycia surowców mineralnych na jednostkę produkcji i jednostkę PKB, w celu zmniejszenia bieżącego zapotrzebowania na kopaliny i uchronienia przed nadmiernym uszczerbkiem, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, dostępności ich nieodnawialnych zasobów w bliższej i dalszej przyszłości;

(2) zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż poprzez racjonalne zagospodarowanie występujących w tych złożach kopalin towarzyszących, wielokierunkowe, uwzględniające możliwie szeroki zakres zastosowań,

wykorzystanie kopalin głównych, a także uzyskiwanie dodatkowych korzyści z eksploatacji złóż związanych np. z ich zagospodarowaniem dla potrzeb podziemnego składowania odpadów i budowy zbiorników gazu ziemnego;

(3) dalsze poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż, zwłaszcza kopalin o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa i rozwoju gospodarczego kraju oraz dla poprawy jakości środowiska i jakości życia obywateli (surowce energetyczne, surowce skalne, kopaliny o zastosowaniach ekologicznych, wody lecznicze i termalne);

(4) ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym, poprzez ulepszanie i skuteczne egzekwowanie zasad postępowania w tym zakresie wynikających z obowiązujących przepisów.

Zadania we wszystkich tych kierunkach będą realizowane z uwzględnieniem konieczności dostosowania funkcjonujących mechanizmów do warunków gospodarki rynkowej. Oznacza to między innymi:

(a) preferencje dla działań wykorzystujących narzędzia ekonomiczne i rynkowe (takich jak opłaty koncesyjne i eksploatacyjne, wynagrodzenie za ustanowienie użytkowania górniczego oraz publiczne przetargi i subsydia);

(b) prowadzenie polityki koncesyjnej i oddziaływanie na aktywność przedsiębiorstw w zakresie poszukiwania i eksploatacji złóż w nawiązaniu do sytuacji na rynku międzynarodowym kopalin oraz do zmieniającej się sytuacji gospodarczej i społecznej kraju.

Szczegółowe zadania, które mają służyć praktycznej realizacji powyższych założeń obejmują łącznie kilkanaście przedsięwzięć pozainwestycyjnych (są to głównie prace badawcze i badawczo-rozwojowe, nowelizacje przepisów oraz działania o charakterze organizacyjnym i promocyjnym) oraz przedsięwzięcia inwestycyjne w zakresie realizacji prac poszukiwawczych w priorytetowych obszarach, finansowane ze środków przedsiębiorstw, które otrzymały lub otrzymają stosowne koncesje, a także wspierane, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze środków publicznych (np. w odniesieniu do poszukiwań niektórych surowców energetycznych). Omówienie grup tych przedsięwzięć, w które ujęto poszczególne zadania o zbliżonym charakterze zawiera tabela 7.

Tabela 7. Przedsięwzięcia w zakresie ochrony zasobów kopalin

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Rozszerzenie prac badawczych i badawczo-rozwojowych oraz działań promocyjnych i regulacyjnych wspierających poszukiwanie i stosowanie substytutów kopalin spełniających kryteria ekologicznej i ekonomicznej efektywności, w tym m. in.:	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki, Komitet Badań Naukowych, placówki badawczo-rozwojowe, przedsiębiorstwa		9,6
<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie, w ramach badań nad nowymi metodami w geologii, zakresu prac nad sposobami poszukiwania 		praca ciągła	

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<p>i komercyjnego stosowania surowców z odpadów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie metodyki oceny efektywności stosowania substytutów kopalin; • zwiększenie możliwości uwzględniania dostępności i efektywności substytutów w ramach polityki koncesyjnej (poprzez nowelizację ustawy Prawo geologiczne i górnicze) <p>2. Wspieranie rozwoju poszukiwania kopalin użytecznych poprzez stymulowanie koncentracji prac poszukiwawczych na kluczowych surowcach i najbardziej perspektywicznych obszarach kraju, usprawnianie dostępu do informacji geologicznej oraz aktywną promocję organizowanych przetargów</p> <p>3. Wspieranie wykorzystania zasobów wód termalnych jako ekologicznego źródła ciepła, a także działań w zakresie budowy podziemnych zbiorników gazu w złożach soli oraz wykorzystywania wyrobisk pokopalnianych do podziemnego składowania odpadów</p>	<p>Ministerstwo Środowiska organy koncesyjne na szczeblu regionalnym i lokalnym</p> <p>Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska</p>	<p>2002-2003</p> <p>2002-2004</p> <p>2002-2010</p> <p>2002-2010</p>	<p>3,6</p> <p>bez dodatkowych nakładów – w ramach realizowanej polityki koncesyjnej</p>
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			13,2
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
<p>1. Realizacja prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania złóż kopalin w priorytetowych obszarach, zgodnie z przyznanymi koncesjami (priorytetowe obszary obejmują surowce energetyczne takie jak ropa naftowa, gaz ziemny, metan z węgla kamiennego i węgiel brunatny; surowce skalne; surowce o zastosowaniach ekologicznych takie jak zeolity, diatomity, itp.) oraz wody lecznicze i termalne; natomiast w aspekcie przestrzennym – północno-wschodnie obrzeża Górnośląskiego Zagłębia Węglowego, wschodnią część obszaru morskiego RP, Niż Polski oraz Sudety)</p>	<p>podmioty posiadające koncesje</p>	<p>2002-2010</p>	<p>60,0</p>
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			60,0

Rozdział 2. PRZEDSIĘWZIĘCIA UKIERUNKOWANE NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Zadania w zakresie poprawy jakości środowiska są najistotniejszymi z zadań objętych programem wykonawczym polityki ekologicznej państwa. Ich podjęcie, realizacja i efekty będą bowiem wywierać najbardziej znaczący wpływ na jakość życia i zdrowie obywateli, a przy tym będą to zadania najtrudniejsze do wykonania, najbardziej kosztowne i najściślej związane z procesem ubiegania się przez Polskę o członkostwo w Unii Europejskiej (większość koniecznych do spełnienia unijnych standardów, którym musimy sprostać jeszcze przed lub już po uzyskaniu członkostwa dotyczy właśnie jakości środowiska). Do tych kwestii odnosi się także wiele przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych wynikających z podpisanych konwencji i protokołów do konwencji.

2.1. Gospodarowanie odpadami

Proponowane przedsięwzięcia w dziedzinie gospodarowania odpadami obejmują szereg zadań pozainwestycyjnych oraz zadań (względnie grup lub kategorii zadań) inwestycyjnych. Zadania pozainwestycyjne dotyczą przede wszystkim: (-) dalszej modyfikacji uregulowań prawnych w dziedzinie odpadów (w szczególności wydania szeregu koniecznych aktów wykonawczych do już uchwalonych ustaw); (-) opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, a w ramach tych programów, lub równoległe z tymi programami - wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarowania odpadami; (-) opracowania krajowego planu gospodarowania odpadami; (-) opracowania programów likwidacji odpadów niebezpiecznych (zawierających niebezpieczne substancje, głównie metale ciężkie i trwałe zanieczyszczenia organiczne); (-) opracowania i wdrożenia rozwiązań organizacyjnych (przede wszystkim struktur organizacyjnych oraz systemów wymiany informacji), zapewniających właściwe bieżące zarządzanie strumieniami odpadów (pozwolenia, organizacja systemów zbiórki, transportu i przerobu, ewidencja, rejestracja, monitoring, kontrola); (-) wdrażania mechanizmów ekonomicznych stymulujących właściwe zagospodarowanie odpadów; (-) sposobów pozyskiwania funduszy na realizację zaplanowanych przedsięwzięć; (-) inwentaryzacji i oceny zagrożeń oraz wymagających rozwiązania problemów; (-) prac badawczych i rozwojowych w zakresie metodyk pomiarowych oraz technologii zagospodarowania odpadów; (-) edukacji i szkolenia.

Zadania inwestycyjne obejmują przedsięwzięcia w zakresie budowy niezbędnego potencjału technicznego warunkującego właściwe zagospodarowanie odpadów (budowa obiektów, zakup i instalacja urządzeń, środki transportu, likwidacja obiektów wyeksploatowanych i/lub stwarzających szczególne zagrożenie, zwłaszcza zagrożenie niekontrolowanym uwalnianiem się niebezpiecznych substancji) oraz przedsięwzięcia w ramach realizacji zatwierdzonego w 2002 roku „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”.

W tabeli 8 w sposób zbiorczy pokazano niezbędne do zrealizowania celów polityki ekologicznej zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne, wraz z ich szacunkowymi kosztami.

Koszty realizacji zadań pozainwestycyjnych w dziedzinie gospodarowania odpadami oszacowano przy założeniu, że proces realizacyjny zadań o horyzoncie czasowym dłuższym niż jeden rok będzie przebiegał w miarę równomiernie, tj. że ich wykonanie zostanie rozpoczęte już w roku 2002, a w dalszych latach, przy nieco większym zaangażowaniu środków, będzie kontynuowane. Założenie to może zostać zweryfikowane przez aktualną sytuację gospodarczą kraju i stan finansów państwa, które mogą sprawić, iż środki możliwe

do przeznaczenia na ochronę środowiska w 2002 r., zarówno ze źródeł publicznych jak i niepublicznych, ulegną ograniczeniu. Najbardziej znaczącymi pozycjami w kosztach zadań pozainwestycyjnych są wydatki na opracowanie programów ochrony środowiska i planów gospodarowania odpadami dla wszystkich jednostek podziału terytorialnego kraju oraz wydatki na koncepcyjne i organizacyjne przygotowanie wdrożenia powszechnej, selektywnej zbiórki odpadów z opakowań, co wynika z nowych ustaw dotyczących gospodarowania odpadami.

Nakłady na realizację przewidzianych w programie zadań inwestycyjnych w dziedzinie gospodarowania odpadami oszacowano przy analogicznym do wcześniejszego założeniu. Gros tych nakładów będzie przeznaczonych na budowę potencjału technicznego dla zagospodarowania odpadów z opakowań oraz dla zagospodarowania odpadów nadających się do kompostowania.

Tabela 8. Przedsięwzięcia dotyczące gospodarowania odpadami ^{1/}

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Przygotowanie i wydanie brakujących przepisów wykonawczych do ustaw o odpadach (30 przepisów wykonawczych do 3 ustaw) i ustawy Prawo ochrony środowiska, w części dotyczącej pozwoleń zintegrowanych (3 przepisy wykonawcze)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002	2,1
2. Opracowanie koncepcji preferencji podatkowych, ukierunkowanych na recykling i odzysk odpadów, zbieżnych z rozwiązaniami stosowanymi w krajach Unii Europejskiej	Ministerstwo Środowiska	2002	0,1
3. Wdrożenie krajowej bazy danych o odpadach (ewidencyjnej), wraz z informacjami o instalacjach do unieszkodliwiania i wykorzystywania odpadów, w tym odpadów komunalnych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury placówki badawczo-rozwojowe	2002	0,35
4. Opracowanie i wdrożenie referencyjnej metodyki badania odpadów komunalnych	Ministerstwo Infrastruktury placówki badawczo-rozwojowe	2002	0,04
5. Opracowanie projektu cyklicznej sprawozdawczości z zakresu gospodarowania odpadami i ujednoczenia danych sprawozdawczych na potrzeby krajowe i międzynarodowe	Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	2002	0,25
6. Wdrożenie systemów zbiórki olejów odpadowych oraz zużytych baterii i akumulatorów (zadania organizacyjne)	Ministerstwo Środowiska	2002	1,2
7. Opracowanie specjalistycznych programów	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,6

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
likwidacji odpadów niebezpiecznych: <ul style="list-style-type: none"> • zawierających metale ciężkie; • zawierających PCB; • mogilników zawierających pestycydy 	placówki badawczo-rozwojowe		
8. Opracowanie i wdrożenie referencyjnych metodyk oznaczania zawartości ołowiu, kadmu, rtęci i chromu w opakowaniach	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,2
9. Przygotowanie wdrożenia i sterowanie systemem selektywnej zbiórki odpadów z opakowań	Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe wybrane w drodze przetargu zarządy gmin	2002-2003	10,9
10. Przeprowadzenie pełnej inwentaryzacji urządzeń zawierających powyżej 5 litrów PCB	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002	39,0
11. Sporządzenie krajowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych planów gospodarowania odpadami (w tym odpadami niebezpiecznymi) <ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja ww. planów oraz sporządzanie sprawozdań z ich realizacji. 	Ministerstwo Środowiska zarządy województw zarządy powiatów zarządy gmin	2002-2004 praca ciągła	82,2
12. Sporządzenie list rankingowych składowisk przeznaczonych do likwidacji lub modernizacji oraz terenów zdegradowanych przeznaczonych do rekultywacji	Ministerstwo Środowiska województwie	2002-2003	0,1
13. Opracowanie i realizacja programu prac badawczych na lata 2003-2010 nad nowymi technologiami odzysku i ponownego wykorzystania odpadów	Ministerstwo Środowiska Komitet Badań Naukowych	2002-2010	5,0
14. Opracowanie krajowej strategii i programu wykonawczego redukcji ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	2003-2004	0,2
15. Opracowanie i wydanie broszur edukacyjnych dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych ukierunkowanych na kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji w gospodarstwie domowym, prowadzących do zmniejszenia ilości odpadów i ich segregacji	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu NFOŚiGW	2003-2004	0,2

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
16. Stymulowanie rynku zbytu dla materiałów z odzysku: <ul style="list-style-type: none"> • koncepcja instrumentów ekonomicznych i organizacyjnych; • przygotowanie przepisów prawnych i aktów normatywnych regulujących rynek materiałów z odzysku 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Finansów	2003-2007	0,3
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			142,74
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Wdrożenie systemu selektywnej zbiórki olejów odpadowych oraz zużytych baterii i akumulatorów (zadania inwestycyjne)	jednostki samorządu terytorialnego	2002-2003	85,0
2. Wybudowanie sieci 15 regionalnych składowisk odpadów niebezpiecznych (w tym azbestowych), 20 instalacji do ich unieszkodliwiania różnymi metodami oraz sieci niezbędnych składowisk	przedsiębiorstwa przetwórcze jednostki samorządu terytorialnego	2002-2004	228,2
3. Realizacja programu likwidacji mogilników, wraz z rekultywacją terenu	przedsiębiorstwa specjalistyczne jednostki samorządu terytorialnego	2002-2006	100,0
4. Opracowanie technologii i projektów linii technologicznych kompostowania o wydajności 10, 30 i 50 tys. t/rok oraz systemu dwupojemnikowej zbiórki odpadów domowych i ich dostarczania do kompostowni	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa specjalistyczne	2002-2006	25,2
5. Budowa potencjału technicznego w zakresie selektywnego gromadzenia odpadów opakowaniowych i ich przewożenia	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa przetwórcze	2002-2007	733,0
6. Budowa potencjału technicznego w zakresie recyklingu odpadów opakowaniowych (wraz z przygotowaniem odpadów do recyklingu)	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa przetwórcze	2002-2007	312,0
7. Rozbudowa potencjału technicznego w zakresie unieszkodliwiania i odzyskiwania energii z odpadów nie nadających się do recyklingu	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa przetwórcze	2002-2007	4294,0
8. Wybudowanie sieci kompostowni o zdolności przerobowej 10, 30 i 50 tys. t/rok oraz zorganizowanie systemu dwupojemnikowej zbiórki odpadów domowych i ich dostarczania do kompostowni	jednostki samorządu terytorialnego	2002-2010	3000,0 ^{2/}
9. Instalacje linii unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych	jednostki samorządu terytorialnego	2002-2010	100,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
10. Budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych (nie niebezpiecznych) oraz rekultywacja składowisk wyłączonych z eksploatacji	jednostki samorządu terytorialnego wojewodowie	2002-2010	21500,0
11. Dekontaminacja i unieszkodliwienie urządzeń zawierających PCB oraz likwidacja PCB	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa specjalistyczne	2003-2010	215,0
12. Budowa sieci zakładów przeróbki odpadów (w tym niebezpiecznych) zintegrowanych z siecią zakładów w państwach Unii Europejskiej	jednostki samorządu terytorialnego przedsiębiorstwa specjalistyczne	2003-2010	100,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			30692,4

^{1/} **Przedsięwzięcia dotyczące gospodarowania odpadami wraz z nakładami i terminami realizacji mogą ulec zmianie po przyjęciu Krajowego Planu Gospodarki Odpadami.**

^{2/} Pełny program budowy kompostowni, o wartości 7195 mln PLN, zostanie zrealizowany do 2020 r.

2.2. Stosunki wodne i jakość wód

Ochrona i kształtowanie zasobów wodnych, a zwłaszcza działania na rzecz poprawy jakości tych zasobów, zwiększenie możliwości ich wykorzystania dla zaspokajania ważnych potrzeb społecznych i gospodarczych (takich jak zaopatrzenie w wodę do picia, turystyka i rekreacja, hodowla ryb, transport wodny i produkcja czystej, odnawialnej energii), a także skutecznej ochrony przed żywiołem wodnym, należy do najkosztowniejszych obszarów objętych polityką ekologiczną państwa. Wynika to ze skali dotychczasowych zaniedbań w tej dziedzinie i dystansu jaki trzeba pokonać, aby spełnić standardy obowiązujące w tym zakresie w krajach wysoko rozwiniętych, w szczególności w Unii Europejskiej, do której aspirujemy. Osiągnięcie tych standardów będzie wymagać szczególnego wysiłku organizacyjnego i programowego w sferze zarządzania zasobami wodnymi (struktury organizacyjne, monitoring, pozwolenia na korzystanie z wód w ramach pozwoleń zintegrowanych, warunki korzystania z wód dorzeczy, kataster wodny, plany i programy działań, itp.), ale przede wszystkim realizacji wielu kosztownych inwestycji w zakresie budowy systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, modernizacji technologii uzdatniania wody do picia, modernizacji technologii produkcji przemysłowej w celu ograniczenia lub wyeliminowania zrzutów ze ściekami substancji niebezpiecznych, a także retencjonowania wody i poprawy bilansu wodnego, regulacji i zabudowy rzek oraz ochrony przed powodzią.

Program wykonawczy polityki ekologicznej państwa przewiduje realizację do 2010 roku w sferze ochrony i kształtowania zasobów wodnych szeregu zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych (tab. 9).

Do zadań pozainwestycyjnych należą przede wszystkim: (-) przygotowanie i wydanie koniecznych przepisów wykonawczych do nowej ustawy Prawo wodne oraz ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków; (-) włączenie pozwoleń na korzystanie z wód w system zintegrowanych pozwoleń na korzystanie ze środowiska wdrażanych zgodnie z nową ustawą Prawo ochrony środowiska oraz planem implementacyjnym dyrektywy IPPC; (-) kontynuowanie reorganizacji struktur zarządzania w gospodarce wodnej i dostosowywania ich do zarządzania zlewniowego; (-) przebudowa systemu monitoringu wód oraz katastru wodnego; (-) opracowanie szeregu szczegółowych programów działań w dziedzinie gospodarki wodnej (krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, plany gospodarowania wodami w dorzeczach Wisły i Odry, i in.); (-) opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych oraz wykazów wód powierzchniowych o różnych cechach i przeznaczeniu; (-) wdrożenie nowego systemu opłat za korzystanie z wód.

Zadania inwestycyjne obejmują: (-) budowę systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w jednostkach osadniczych o równoważnej liczbie mieszkańców większej lub równej 2000; (-) budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni i podczyszczalni ścieków przemysłowych; (-) zmiany w technologii produkcji w zakładach przemysłowych, eliminujące lub zmniejszające emisję zanieczyszczeń ze ściekami (zwłaszcza emisję substancji niebezpiecznych); (-) budowę wielozadaniowych zbiorników retencyjnych, stopni wodnych i innych obiektów zabudowy i regulacji, a także budowę i modernizację wałów i innych urządzeń ochrony przed powodzią.

Najpoważniejsze pozycje w wydatkach pozainwestycyjnych stanowią koszty wdrażania (w odniesieniu do wód) zintegrowanych pozwoleń na korzystanie ze środowiska oraz koszty implementacji dyrektywy 76/464/EWG dotyczącej niebezpiecznych substancji wprowadzanych do wód, a także koszty utworzenia Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i wzmocnienia zarządów regionalnych oraz koszty organizacyjnego i programowego przygotowania budowy kanalizacji i oczyszczalni ścieków w jednostkach osadniczych powyżej 2000 równoważnych mieszkańców.

Nakłady na inwestycje gospodarki wodnej koncentrują się na wydatkach na kanalizację i oczyszczalnie ścieków w jednostkach osadniczych oraz na budowie wielozadaniowych zbiorników retencyjnych, obiektów małej retencji, obiektów regulacji rzek i ochrony przeciwpowodziowej.

Tabela 9. Przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę stosunków wodnych i jakości wód

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Opracowanie i wydanie przepisów wykonawczych do ustawy Prawo wodne i ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków	Rada Ministrów Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Infrastruktury	2002-2003	1,6

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
2. Opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody w kąpieliskach	Ministerstwo Zdrowia	2002-2003	1,0
3. Wdrożenie nowego systemu opłat za korzystanie ze środowiska wodnego	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,5
4. Wdrożenie nowego systemu taryf za usługi wodno-kanalizacyjne	Ministerstwo Infrastruktury	2002-2003	0,2
5. Przebudowa systemu monitorowania jakości wody dostarczanej przez wodociągi	Ministerstwo Zdrowia Państwowa Inspekcja Sanitarna	2002-2003	0,5
6. Przebudowa systemu monitorowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz emisji zanieczyszczeń do tych wód	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury GIOŚ WIOŚ	2002-2003	10,0
7. Zorganizowanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przeprowadzenie reorganizacji regionalnych zarządów Gospodarki Wodnej oraz sporządzenie nowej klasyfikacji użytkowych wód powierzchniowych, zgodnej z wymogami Unii Europejskiej	Ministerstwo Środowiska regionalne zarządy gospodarki wodnej	2002- 2004	30,5
8. Wdrożenie głównych dyrektyw Unii Europejskiej, regulujących zagrożenia dla wód ze strony przemysłu (76/464, SEVESO II i IPPC)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	207,3
9. Przygotowanie i wdrożenie opracowań programowych ukierunkowanych na ograniczenie zrzuć ładunku zanieczyszczeń ze ściekami komunalnymi o 50% i ściekami przemysłowymi o 30%:	Ministerstwo Środowiska regionalne zarządy gospodarki wodnej jednostki samorządu terytorialnego	2002-2010 (sukcesywnie)	160,6
<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (wraz z rozbudową i modernizacją kanalizacji); • opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczach Wisły i Odry oraz systemu kontroli w tym zakresie; • wdrożenie katastru wodnego; • opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych; • opracowanie i wdrożenie programów działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych 		2003	
		2002-2006	
		2002-2006	
		2002-2010	
		2002-2010 (opracowanie programów – 2003)	
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			412,2

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Modernizacja stacji uzdatniania wody zgodnie z wymogami nowych przepisów (34 stacje dostarczające 50% wody pobieranej z rzek dla potrzeb wodociągów zbiorowych)	jednostki samorządu terytorialnego Ministerstwo Infrastruktury	2002-2003	100,0
2. Modernizacja technologii produkcji w niektórych dziedzinach wytwarzania w celu ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami: <ul style="list-style-type: none"> • zaprzestanie produkcji niektórych rozpuszczalników chlorowych; • wycofanie rozpuszczalników chlorowych z niektórych procesów technologicznych (obróbka powierzchniowa metali, synteza substancji farmaceutycznych); • zastąpienie elektrolizy rtęciowej metodą membranową przy produkcji chloru 	zakłady przemysłowe Ministerstwo Gospodarki	2002-2007	300,0
3. Modernizacja i rozbudowa podczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych w celu likwidacji przekroczeń norm emisyjnych i ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych ze ściekami (przede wszystkim metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych)	zakłady przemysłowe Ministerstwo Gospodarki	2002-2008	817,0
4. Wdrożenie dyrektywy IPPC (nakłady inwestycyjne związane z ochroną wód)	Ministerstwo Środowiska województwie starostowie	2002-2010	100,0
5. Modernizacja, rozbudowa i budowa systemów kanalizacji zbiorczej w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000	jednostki samorządu terytorialnego Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Środowiska	2002-2010	12045,0
6. Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000	jednostki samorządu terytorialnego Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Środowiska	2002-2010	9900,0
7. Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (głównie: budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych)	Jednostki samorządu terytorialnego gospodarstwa rolne Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	2002-2010	13500,0
8. Wybudowanie lub dokończenie budowy zbiorników: Wióry (rz. Świślina), Świnna Poręba (rz. Skawa), Wielowieś Klasztorna (rz. Proсна) i Racibórz (rz. Odra)	regionalne zarządy gospodarki wodnej Ministerstwo Środowiska	2002-2010	2548,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
9. Budowa obiektów małej retencji w dorzeczu Wisły i Odry	jednostki samorządu terytorialnego wojewodowie Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	2002-2010	350,0
10. Modernizacja i rozbudowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry	regionalne zarządy gospodarki wodnej Rada Ministrów	2002-2010	2034,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			41694,0

2.3. Jakość powietrza i zmiany klimatu

Dokonane w ramach prac nad programem szacunki wskazują, że przedsięwzięcia w zakresie poprawy jakości powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu mogą być jeszcze kosztowniejszym obszarem działań niż poprawa jakości wód. Należy to wiązać z faktem, iż w tym właśnie obszarze będziemy mieli do czynienia z największą skalą zadań wynikających z przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych (z których większość, w kontekście kosztownego zmniejszania emisji zanieczyszczeń, dotyczy zanieczyszczeń powietrza) a także zadań związanych z implementacją dyrektywy IPPC, tj. wprowadzeniem zintegrowanych pozwoleń środowiskowych oraz ustaleniem w tych pozwoleniach wymagań opartych o zasadę stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT).

O skali zadań w dziedzinie ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu, a w ślad za tym o ich wymiarze finansowym, decydują właśnie przedsięwzięcia związane z wdrażaniem BAT, a dotyczy to zarówno zadań inwestycyjnych jak i pozainwestycyjnych. Proponowane w programie zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu obok przygotowania i wydania brakujących przepisów wykonawczych do obowiązujących ustaw oraz sporządzenia porównawczych analiz i opracowania planów i programów mających na celu optymalizację podejmowanych działań z uwzględnieniem występujących pomiędzy nimi związków, dotyczą przede wszystkim rozbudowy i modernizacji systemu monitoringu powietrza (w związku z koniecznością objęcia tym monitoringiem większej liczby substancji, rozszerzenia zakresu stosowania pomiarów ciągłych, ujednoczenia metodyk pomiarowych, itp.), a także tworzenia organizacyjnych i metodycznych podstaw dla szerokiego wdrażania w Polsce najlepszych dostępnych technik w tym obszarze, w pierwszym rzędzie w przemyśle i energetyce (kompetentne struktury organizacyjne, rekomendacje-referencje określające najlepsze dostępne techniki (BAT), analizy możliwości zastosowania BAT, programy modernizacji procesów wytwórczych).

Ujęte w programie działania inwestycyjne w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza obejmują modernizację i instalację urządzeń ochronnych oraz przede wszystkim daleko idącą modernizację wytwarzania w wielu kluczowych dziedzinach przemysłu.

Nakłady na zadania zapewniające dotrzymanie warunków emisji określonych normami międzynarodowymi i dyrektywami Unii Europejskiej oszacowano na ok. 15 mld PLN w latach 2002-2010. Kwoty w pierwszym okresie przeznaczone są na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń zakwaszających oraz na zmniejszenie emisji substancji niebezpiecznych (metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych), a także na modernizację procesów produkcyjnych w rafineriach, umożliwiającą spełnienie wymagań jakościowych Unii Europejskiej przez wytwarzane w Polsce paliwo. Wydatki na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w dalszych latach są związane przede wszystkim z realizacją umów międzynarodowych, w tym dyrektyw Unii Europejskiej, przy równoległych wydatkach na szeroką modernizację technologii w przemyśle w związku z implementacją dyrektywy IPPC i wdrażaniem BAT.

Tabela 10. Przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę jakości powietrza

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Przygotowanie bądź weryfikacja strategii i planów implementacyjnych służących osiągnięciu celów wymienionych w poszczególnych aktach prawnych Unii Europejskiej oraz międzynarodowych konwencjach i protokołach, z uwzględnieniem mechanizmów realizacyjnych (w tym dotyczących handlu emisjami i joint implementation). Łącznie 7 zadań szczegółowych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji	2002-2003	12,2
2. Sporządzenie brakujących przepisów wykonawczych do ustawy Prawo ochrony środowiska oraz rozszerzenie zakresu monitoringu w ochronie powietrza	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury GIOŚ	2002-2003	78,5
3. Kompleksowa ocena wymagań ekologicznych dotyczących substancji niebezpiecznych, wynikających z zobowiązań międzynarodowych i ustalenie współzależności pomiędzy poszczególnymi zadaniami dotyczącymi ograniczania emisji (wraz z sporządzeniem zweryfikowanych programów wykonawczych)	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	7,2
4. Ocena możliwości znaczącej redukcji emisji CO ₂ połączona z oceną skutków tej redukcji dla jednoczesnego zmniejszenia emisji substancji zakwaszających (SO ₂ , NO _x , NH ₃ , LZO)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2003	2,0
5. Wdrożenie systemu ujednoliconej, cyklicznej sprawozdawczości o emisji zanieczyszczeń powietrza na potrzeby krajowe i międzynarodowe oraz utworzenie krajowej bazy danych o zanieczyszczeniach powietrza	Ministerstwo Środowiska GUS	2002-2004	1,0
6. Opracowanie programów ochrony powietrza dla stref o przekroczonych dopuszczalnych poziomach zanieczyszczeń w powietrzu	województwie Inspekcja Ochrony Środowiska	2003	zależnie od liczby i wielkości wyznaczonych

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
			stref
7. Wdrożenie dyrektywy IPPC <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie i wydanie brakujących przepisów wykonawczych do ustawy Prawo ochrony środowiska, związanych z wdrażaniem dyrektywy IPPC, a także ewentualnych wytycznych z tego zakresu • opracowanie krajowych wymagań dotyczących najlepszych dostępnych technik (BAT) i adaptacje dokumentów referencyjnych Unii Europejskiej • opracowanie i weryfikacja programów modernizacyjnych i programów ochrony środowiska dla branż objętych dyrektywą IPPC 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2010 (końcowy termin dla nowych instalacji – 2003, dla większości istniejących – 2007, dla części istniejących – 2010)	113,5
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			214,4
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Modernizacja w przemyśle rafineryjnym w celu doprowadzenia jakości benzyn i olejów do poziomu wymaganego standardami europejskimi	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2005 (jakość benzyny i oleju napęd. – 2003)	5250,0
2. Modernizacja w koksownictwie w celu ograniczenia emisji pyłów, siarki, amoniaku i węglowodorów aromatycznych	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2005	2500,0
3. Modernizacja w przemyśle chemicznym (produkcja kwasu siarkowego i azotowego oraz nawozów azotowych) w celu ograniczenia emisji pyłów i substancji niebezpiecznych	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2007	1291,0
4. Przedsięwzięcia ograniczające emisję lotnych związków organicznych uwalnianych w trakcie magazynowania i dystrybucji paliw	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2005	3375,0
• oraz przy stosowaniu rozpuszczalników organicznych		2007	
5. Redukcja emisji siarki i pyłów oraz stabilizacja emisji tlenków azotu w energetyce zawodowej	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	3172,0
6. Modernizacja przemysłu cementowego w celu ograniczenia emisji pyłów i metali ciężkich	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	570,0
7. Modernizacja w przemyśle paliwowym w celu ograniczenia emisji pyłów, siarki, tlenków azotu oraz lotnych i trwałych związków organicznych	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	2000,0
8. Redukcja emisji metali ciężkich w różnych branżach produkcyjnych (głównie kadmu, ołowiu i rtęci) poprzez wprowadzenie wysokosprawnych systemów odpylających i specjalnych instalacji odzysku rtęci	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	2500,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
9. Redukcja emisji węglowodorów aromatycznych, głównie przy produkcji i przetwórstwie metali kolorowych oraz w spalarniach odpadów	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	128,0
10. Inwestycje związane z wprowadzeniem najlepszych dostępnych technik (głównie w energetyce – 24% nakładów na ten cel, przemyśle chemicznym – 18%, przemyśle mineralnym – 13%, hutnictwie – 13%, przemyśle celulozowo-papierniczym – 7%, przemyśle maszynowym – 8%, zagospodarowaniu odpadów – 3%)	przedsiębiorstwa Ministerstwo Gospodarki	2002-2010	28250,0 ^{1/}
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			49036,0

^{1/} poza inwestycjami dotyczącymi ochrony wód, gospodarowania odpadami i ochrony powietrza, ujętymi w tabelach 8, 9, 10, a także przedsięwzięciami ukierunkowanymi na ograniczanie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności gospodarki (tab. 1, 2, 3)

2.4. Stres miejski. Hałas i promieniowanie

Działania ujęte w tej części programu dotyczą przede wszystkim ochrony przed hałasem transportowym oraz ochrony przed polami elektromagnetycznymi wytwarzanymi przez urządzenia energetyczne i radiokomunikacyjne. Działania w zakresie ochrony przed hałasem są przy tym komplementarne w stosunku do takich zadań jak unowocześnianie środków transportu, infrastruktury transportowej i organizacji transportu, objętych polityką transportową państwa (modernizacja i przebudowa tras, budowa obwodnic, modernizacja systemów komunikacji miejskiej, zmniejszenie hałaśliwości pojazdów itp.)

Zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony przed hałasem obejmują opracowywanie przepisów, programów działań, metodyk pomiarowych, organizację pomiarów, sporządzanie map akustycznych. Największą pozycją w wydatkach jest opracowanie map akustycznych dla miast różnej wielkości, a także rozbudowa monitoringu hałasu.

Zadania inwestycyjne mające ograniczyć skalę narażenia na ponadnormatywny hałas obejmują głównie budowę ekranów akustycznych przy szlakach transportowych, instalację urządzeń antywibracyjnych na torowiskach dla pojazdów szynowych oraz modernizację technologii w przemyśle w celu zmniejszenia hałaśliwości wytwarzanych wyrobów (tab. 11).

Tabela 11. Przedsięwzięcia ukierunkowane na ograniczenie ponadnormatywnego hałasu

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Przygotowanie i wprowadzenie w życie brakujących przepisów wykonawczych do ustawy Prawo ochrony środowiska, dotyczących ochrony przed hałasem	Ministerstwo Środowiska	2002	0,1
2. Prace metodyczne i programowe, zapewniające skuteczną realizację nowych przepisów w zakresie ochrony przed hałasem: <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie metodyki sporządzania map akustycznych dla aglomeracji; • opracowanie przykładowej, pilotowej mapy akustycznej dla aglomeracji; • opracowanie metod referencyjnych dla pomiarów hałasu w środowisku; • opracowanie zasad monitorowania hałasu, zgodnych z wymogami nowych przepisów; • przygotowanie wytycznych sporządzania programów ochrony przed hałasem i uwzględniania zagadnień akustycznych w planach zagospodarowania przestrzennego • opracowanie wytycznych sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych 	Ministerstwo Środowiska GIOŚ placówki badawczo-rozwojowe	2002-2004	9,0
3. Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk	Ministerstwo Środowiska województwie właściciele i zarządcy obiektów	2002-2005	15,0
4. Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 250 000 mieszkańców	Ministerstwo Środowiska jednostki samorządu terytorialnego	2002-2005	6,5
5. Opracowanie map akustycznych i programów ochrony przed hałasem dla aglomeracji powyżej 100 000 mieszkańców	Ministerstwo Środowiska jednostki samorządu terytorialnego	2002-2010	15,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			45,6
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Obniżenie hałaśliwości produkowanych pojazdów, maszyn i urządzeń do poziomu wymaganego przez dyrektywę 2000/14/EC	Ministerstwo Gospodarki przedsiębiorstwa produkcyjne	2002-2006	2000,0
2. Doposażenie laboratoriów WIOŚ w aparaturę do badań akustycznych	GIOŚ WIOŚ	2002-2006	7,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
3. Budowa ekranów akustycznych, zabezpieczeń antywibracyjnych podtorzy tramwajowych oraz instalacja ekranów o zwiększonej izolacyjności w aglomeracjach miejskich	jednostki samorządu terytorialnego specjalistyczne przedsiębiorstwa	2002-2010	1100,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			3107,0

Zadania pozainwestycyjne w sferze ochrony przed **polami elektromagnetycznymi** obejmują opracowanie i wydanie niezbędnych przepisów prawnych i wytycznych (m.in. w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego), stworzenie wyspecjalizowanych struktur organizacyjnych zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych (przede wszystkim referencyjnego laboratorium prowadzącego prace w tym zakresie) oraz szkolenie personelu (tab. 12).

Jedynym zadaniem inwestycyjnym, ujętym w programie, jest zakup niezbędnej aparatury i oprogramowania dla referencyjnego laboratorium (tab. 12).

Tabela 12. Przedsięwzięcia ukierunkowane na kontrolę pól elektromagnetycznych i ograniczanie ich negatywnego oddziaływania na środowisko

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Przegląd unormowań międzynarodowych i krajowych w państwach wysokorozwiniętych, dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko i zdrowie ludzi (w celu doskonalenia polskich przepisów i praktyki ich wykonywania)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury GIOŚ URTiP placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	0,5
2. Przygotowanie i wprowadzenie w życie rozporządzenia w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia badań pól elektromagnetycznych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury URTiP	2002-2003	0,3
3. Wyłonienie laboratorium referencyjnego do pomiaru pól elektromagnetycznych w środowisku: <ul style="list-style-type: none"> • ustalenie zakresu zadań; • przeszkolenie personelu; • przygotowanie dokumentów niezbędnych dla przeprowadzenia procedury akredytacji • dokonanie zakupu niezbędnej aparatury 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury GIOŚ URTiP placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	4,8

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
4. Opracowanie projektu bazy danych o polach elektromagnetycznych w środowisku i wdrożenie powszechnie dostępnej bazy	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury GIOŚ URTiP placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	1,5
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			7,1
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Zakup aparatury i wyposażenia dla referencyjnego laboratorium pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku	Ministerstwo Środowiska GIOŚ placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	4,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			4,0

2.5. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe

Zaplanowane przedsięwzięcia w zakresie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego oraz poważnych awarii przemysłowych to prawie wyłącznie działania pozainwestycyjne. Dotyczą one w pierwszym rzędzie dalszego uzupełniania i unowocześniania istniejących w tym zakresie uregulowań prawnych (zwłaszcza wydania brakujących aktów wykonawczych do ustawy o substancjach i preparatach chemicznych, ustawy o organizmach zmodyfikowanych genetycznie oraz ustawy Prawo ochrony środowiska, a także przygotowania nowej ustawy o nadzwyczajnych zagrożeniach środowiska i nowelizacji ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wraz z przepisami wykonawczymi). Drugim ważnym kierunkiem działań pozainwestycyjnych jest utworzenie wymaganych prawem struktur organizacyjnych powołanych do realizacji zadań w tej sferze, przede wszystkim zadań w zakresie nadzoru i kontroli (takich jak Inspektor ds. Substancji i Preparatów Chemicznych, Komisja ds. GMO, czy Ośrodek Bezpieczeństwa Ekologicznego), a trzecim – wdrożenie procedury ocen oddziaływania na środowisko substancji chemicznych wprowadzanych na rynek, stworzenie laboratorium referencyjnego do badań substancji chemicznych i doposażenie Inspekcji Sanitarnej w niezbędny sprzęt oraz przygotowanie raportów bezpieczeństwa dla obiektów niebezpiecznych, a także planów zarządzania ryzykiem i planów operacyjno-ratowniczych dla tychże obiektów i dla otaczających je obszarów.

Priorytetowe zadania na lata 2002-2010 dotyczące bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego zostały wymienione w tab. 13.

Tabela 13. Przedsięwzięcia ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>			
1. Opracowanie i wydanie aktów wykonawczych do ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (6 aktów)	Ministerstwo Środowiska	2002	0,3
2. Kontynuacja prac nad organizowaniem utworzonego w 2001 r. Biura ds. Substancji i Preparatów Chemicznych oraz powołanie Komisji ds. GMO	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Środowiska	2002	3,1
3. Wprowadzenie zmian w przepisach polskich, umożliwiających przystąpienie do Konwencji Rotterdamskiej i utworzenie organu współpracującego	Ministerstwo Zdrowia Inspektor ds. Substancji i Preparatów Chemicznych	2002	0,2
4. Opracowanie i wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy o substancjach i preparatach chemicznych	Ministerstwo Zdrowia	2002-2003	1,7
5. Doskonalenie kadr organów nadzoru nad bezpieczeństwem chemicznym (w ramach programu PHARE)	Ministerstwo Zdrowia Inspekcje: sanitarna, ochrony środowiska, pracy, handlowa Państwowa Straż Pożarna	2002-2003	5,06
6. Wydanie rozporządzeń w sprawie klasyfikacji i oznakowania chemikaliów i przygotowanie organów nadzoru do zadań w zakresie kontroli	Ministerstwo Zdrowia Biuro ds. Substancji i Preparatów Chemicznych	2002-2003	0,4
7. Zorganizowanie i prowadzenie rejestru niebezpiecznych preparatów	Ministerstwo Zdrowia Biuro ds. Substancji i Preparatów Chemicznych	uruchomienie rejestru – 2003, prowadzenie – praca ciągła))	0,6
8. Uruchomienie i prowadzenie stron na witrynie internetowej poświęconych zagrożeniom stwarzanym przez niebezpieczne substancje i preparaty oraz organizmy genetycznie modyfikowane	Biuro ds. Substancji i Preparatów Chemicznych placówki badawczo-rozwojowe	uruchomienie stron – 2003, prowadzenie – praca ciągła	1,35

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
10. Wprowadzenie zasad dobrej praktyki laboratoryjnej w sieci państwowych laboratoriów pracujących na rzecz bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego, przede wszystkim w odniesieniu do laboratoriów prowadzących badania substancji i preparatów chemicznych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych <ul style="list-style-type: none"> • wydanie rozporządzenia w sprawie dobrej praktyki laboratoryjnej; • powołanie jednostki odpowiedzialnej za weryfikację spełniania zasad dobrej praktyki laboratoryjnej oraz szkolenie inspektorów; • zorganizowanie laboratoriów referencyjnych oraz wykonywanie ocen oddziaływania na środowisko nowych substancji chemicznych i nowych biotechnologii 	Ministerstwo Zdrowia Biuro do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych	2003-2010	16,5
11. Promocja w polskim przemyśle chemicznym „Programu 2000”, dotyczącego oceny toksyczności i ekotoksyczności 2000 substancji (program dobrowolny)	Ministerstwo Zdrowia Inspektor ds. Substancji i Preparatów Chemicznych przedsiębiorstwa przemysłu chemicznego	praca ciągła	1,0
12. Opracowywanie i wydawanie poradników i broszur dotyczących niebezpiecznych substancji chemicznych	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Środowiska Biuro ds. Substancji i Preparatów Chemicznych Sekretariat programu „Odpowiedzialność i Troska”	praca ciągła	2,7
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			32,91
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Utworzenie centralnego laboratorium referencyjnego ds. substancji i preparatów chemicznych	Ministerstwo Zdrowia	2002-2003	3,64
2. Doposażenie inspekcji sanitarnej w sprzęt i oprogramowanie komputerowe	Ministerstwo Zdrowia	2002-2003	0,36
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			4,0

Zgodnie z praktyką stosowaną w OECD zagadnienia poważnych awarii przemysłowych traktowane są jako integralna część kategorii „bezpieczeństwo chemiczne” zaliczanej do dziedziny „ochrona środowiska”. Ze względu na swoją specyfikę poważne awarie przemysłowe wydzielono w niniejszym programie jako odrębny podrozdział. Potrzeba takiego wydzielenia wynika z faktu, że te zagadnienia są również odrębnie traktowane w ustawie Prawo ochrony środowiska.

W tabeli 14 zamieszczono przedsięwzięcia niezbędne do zrealizowania w latach 2002-2010, aby spełnić wymagania polskich przepisów prawnych, wymagania dyrektywy SEVESO II,

rekomendacje OECD, a także wymagania konwencji w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych.

Wszystkie planowane przedsięwzięcia ukierunkowane są na działania profilaktyczne w celu niedopuszczenia do awarii bądź ograniczenia jej skutków, a także na działania ratownicze w przypadku zaistnienia awarii oraz na likwidację skutków awarii w środowisku.

Tabela 14. Przedsięwzięcia ukierunkowane na przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii przemysłowych i transportowych

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Opracowanie i wydanie przepisów wykonawczych do ustawy Prawo ochrony środowiska (rozporządzenia dotyczące poważnych awarii przemysłowych)	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002	0,6
2. Ratyfikowanie Konwencji w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Zagranicznych	2002	0,1
3. Opracowanie wytycznych, określających szczegółowe zasady oceny raportów o bezpieczeństwie i przygotowanie zmian w obowiązujących przepisach prawnych (w tym nowego rozporządzenia do ustawy Prawo ochrony środowiska)	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2003	0,25
4. Opracowanie poradnika sporządzania raportów o bezpieczeństwie (wraz z oprogramowaniem do szacowania ryzyka)	Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	0,4
5. Nowelizacja przepisów dotyczących planowania przestrzennego, z uwzględnieniem wymogów dotyczących poważnych awarii przemysłowych i transportowych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2003	0,2
6. Wprowadzenie systemu doradztwa w zakresie sporządzania ocen ryzyka, raportów o bezpieczeństwie i planów operacyjno-ratowniczych oraz sporządzania opinii o tych dokumentach	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2003	0,2
7. Nowelizacja przepisów prawnych (ustaw i rozporządzeń) dotyczących poważnych awarii przemysłowych, w związku ze zmianami w przepisach Unii Europejskiej, wprowadzanych w latach 2001-2003	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2004	0,8

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
8. Wprowadzenie systemu rejestrowania obiektów niebezpiecznych; wdrożenie unijnego systemu SPIRS	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2004	1,2
9. Przygotowanie nowelizacji ustawy o stanach nadzwyczajnych (awarie przemysłowe i transportowe, awarie rurociągów, składowisk odpadów, zapór wodnych i innych obiektów hydrotechnicznych, osuwiska, powodzie, lawiny i inne nadzwyczajne zjawiska naturalne) oraz projektu ustawy w sprawie ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane awariami przemysłowymi i transportowymi	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2005	0,8
10. Opracowanie i realizacja programu informowania społeczeństwa o poważnych awariach przemysłowych i programu edukacji w tym zakresie	Ministerstwo Środowiska GIOŚ Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ekologicznego	2002-2003 (program) 2004-2010 (realizacja)	0,8
11. Sporządzanie raportów o bezpieczeństwie, programów zapobiegania awariom oraz wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku (łącznie ok. 200 obiektów przemysłowych)	przedsiębiorstwa organy PSP WIOŚ	sukcesywnie od 2002	75,0
12. Przygotowanie oszacowań ryzyka i innych dokumentów związanych z notyfikacją obiektów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej i opracowanie komputerowego systemu informacji o takich obiektach na bazie unijnego systemu SPIRS (łącznie ok. 1000 obiektów przemysłowych)	przedsiębiorstwa KG PSP GIOŚ Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ekologicznego	sukcesywnie od 2002	101,0
13. Sporządzenie gminnych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładów o dużym ryzyku	Komendy Wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej jednostki samorządu terytorialnego	sukcesywnie od 2002	25,0
14. Sporządzenie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem (łącznie ok. 200 powiatów i 16 województw)	Wojewodowie starostowie placówki badawczo-rozwojowe firmy doradcze	sukcesywnie od 2002	176,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			382,35

2.6. Ochrona przyrody. Różnorodność biologiczna i krajobrazowa

Podobnie jak w przypadku działań w zakresie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego oraz poważnych awarii przemysłowych, zaplanowane w programie wykonawczym przedsięwzięcia dotyczące ochrony przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej są prawie wyłącznie przedsięwzięciami o charakterze pozainwestycyjnym. Obejmują one między innymi: (-) wdrożenie w Polsce programu Natura 2000; (-) opracowanie koncepcji

monitoringu różnorodności biologicznej oraz wsparcie prac badawczych dotyczących stanu polskiej przyrody i bioróżnorodności (z uwzględnieniem różnorodności krajobrazu);
 (-) działania prawne i organizacyjne w zakresie ochrony dolin rzecznych i innych korytarzy ekologicznych, obszarów wodno-błotnych, rzadkich i zagrożonych gatunków oraz tradycyjnego krajobrazu rolniczego; (-) tworzenie nowych parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody; (-) wsparcie dla tradycyjnych praktyk gospodarczych na obszarach wiejskich oraz dla rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego; (-) rozwijanie edukacji i wymiany informacji w celu podnoszenia społecznej świadomości celów i potrzeb w dziedzinie ochrony przyrody i bioróżnorodności, a także związanych z działaniami w tej sferze nie tylko kosztów, ale również korzyści.

Główne zadania w tym zakresie na lata 2002-2010 ujęto w tabeli 15.

Tabela 15. Działania ukierunkowane na ochronę przyrody oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Przyjęcie krajowej strategii ochrony różnorodności biologicznej i włączenie jej ustaleń do sektorowych programów zrównoważonego rozwoju oraz do regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	Ministerstwo Środowiska zainteresowane resorty organy samorządu terytorialnego	2002 (strategia) 2003-2004 (wykorzystanie strategii)	6,0
2. Wdrożenie sieci obszarów Natura 2000 w Polsce	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	50,0
3. Wzmocnienie etatowe oraz zapewnienie zaplecza technicznego komórek organizacyjnych do spraw ochrony przyrody Ministerstwa Środowiska, urzędów wojewódzkich oraz jednostek samorządu terytorialnego, które będą zarządzały obszarami sieci Natura 2000	Ministerstwo Środowiska jednostki samorządu terytorialnego	2002-2005	352,5
4. Opracowanie i wdrożenie specjalnej strategii ochrony obszarów wodno-błotnych	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe	2002-2005	1,5
5. Wdrożenie zakazu handlu zagrożonymi gatunkami roślin	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Finansów izby i urzędy celne	2002-2005	0,2
6. Opracowanie programów rozwoju obszarów zieleni i zadrzewień	Ministerstwo Środowiska	2003-2005	0,5
7. Rozszerzenie zakresu monitoringu przyrodniczego o zadania wynikające z konwencji i porozumień międzynarodowych oraz prawa Unii Europejskiej	Ministerstwo Środowiska Główny Inspektorat Ochrony Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	praca ciągła	20,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
8. Renaturalizacja zniszczonych, cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe administracja obszarów chronionych jednostki samorządu terytorialnego	praca ciągła	9,0
9. Ochrona dolin rzecznych oraz innych ważnych korytarzy ekologicznych	Ministerstwo Środowiska województwie jednostki samorządu terytorialnego	praca ciągła	9,0
10. Ochrona ex situ i in situ gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem w stanie naturalnym oraz starych odmian roślin i ras zwierząt mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej. Zadanie obejmuje także koszty związane z rekompensatą szkód w gospodarce człowieka, powodowanych przez gatunki chronione	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	praca ciągła	20,0
11. Wspieranie prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej	Ministerstwo Środowiska Główny Inspektorat Ochrony Środowiska KBN NFOŚiGW placówki badawczo-rozwojowe	praca ciągła	4,5
12. Obejmowanie formami ochrony przyrody najcenniejszych obszarów przyrodniczych wymagających ochrony w świetle wymogów prawa międzynarodowego	Ministerstwo Środowiska województwie	praca ciągła	150,0
13. Tworzenie wspólnych z sąsiednimi państwami transgranicznych obszarów chronionych (prace przygotowawcze)	Ministerstwo Środowiska województwie	praca ciągła	1,8
14. Kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Lasy Państwowe województwie jednostki samorządu terytorialnego	praca ciągła	4,5
15. Działania na rzecz utrzymania tradycyjnego, urozmaiconego krajobrazu rolniczego	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Środowiska Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jednostki samorządu terytorialnego	praca ciągła	4,5

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
16. Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Środowiska Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jednostki samorządu terytorialnego ośrodki doradztwa rolniczego	praca ciągła	4,5
17. Prawne i finansowe wspieranie form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Środowiska Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa województwie jednostki samorządu terytorialnego	praca ciągła	9,0
18. Działania na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnych oraz władz szczebla lokalnego, poprawa komunikacji społecznej w zakresie zrozumienia celów ochrony przyrody i różnorodności biologicznej	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu Lasy Państwowe Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi województwie samorządy lokalne parki narodowe i krajobrazowe organizacje społeczne	praca ciągła	4,5
19. Propagowanie umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Gospodarki ośrodki doradztwa rolniczego Biuro Porozumienia Zielone Płuca Polski	praca ciągła	4,5
20. Prowadzenie wymiany informacji z zakresu ochrony różnorodności biologicznej oraz międzynarodowej współpracy naukowej w tej dziedzinie	Ministerstwo Środowiska sekretariat Konwencji o różnorodności biologicznej placówki badawczo-rozwojowe lokalne służby ochrony przyrody parki narodowe i krajobrazowe	praca ciągła	4,5
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			661,0

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Utworzenie systemu informacyjnego w zakresie spraw wynikających z Konwencji o różnorodności biologicznej	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	10,0
2. Utworzenie ośrodków rehabilitacji zwierząt chronionych w wybranych parkach narodowych, parkach krajobrazowych, Lasach Państwowych i ogrodach zoologicznych (20 ośrodków)	Ministerstwo Środowiska dyrekcje parków narodowych i krajobrazowych Lasy Państwowe jednostki samorządu terytorialnego placówki badawczo-rozwojowe	2002-2005	1,0
3. Zadania inwestycyjne w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w parkach narodowych, w tym regulacja własności gruntów (wykupy gruntów prywatnych)		2003-2010	150,0
4. Utworzenie zaplecza techniczno-naukowego w ogrodach zoologicznych i botanicznych dla ochrony ex situ gatunków zagrożonych wyginięciem	właściciele i zarządcy ogrodów Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	2004-2010	20,0
5. Utworzenie banku genów zagrożonych gatunków roślin	Ministerstwo Środowiska Lasy Państwowe placówki badawczo-rozwojowe	2005-2010	15,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			196,0

Rozdział 3. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACYJNE

Praktycznie wszystkie przewidziane w programie działania w tym obszarze mają z definicji charakter pozainwestycyjny (za wyjątkiem wydatków na poprawę technicznego wyposażenia niektórych nowo tworzonych lub rozwijanych struktur organizacyjnych i służb), znaczna ich część została już też szczegółowo omówiona w tych miejscach programu, w których zostały zaprezentowane przedsięwzięcia pozainwestycyjne służące realizacji celów polityki ekologicznej w sferze racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych oraz w sferze poprawy jakości środowiska.

3.1. Prawo ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymagań Unii Europejskiej

Zadania w zakresie nowelizacji i rozbudowy polskiego prawa ochrony środowiska w celu pełnej transpozycji wymagań prawa wspólnotowego, zostały do końca 2001 roku znacznie

zaawansowane, a na poziomie ustawowym praktycznie zakończone. W latach 2002-2003, biorąc pod uwagę konsekwentnie podtrzymywane dążenie Polski do uzyskania w tym terminie pełnej gotowości do członkostwa w Unii Europejskiej, do zrealizowania pozostaje bardzo poważne zadanie uzupełnienia uchwalonych ustaw z obszaru „środowisko” o niezbędne przepisy wykonawcze, których łączna liczba wynosi ok. 300. Samych obligatoryjnych przepisów wykonawczych do ustaw ekologicznych transponujących wymagania prawa wspólnotowego jest ok. 230, z czego aż ok. 50 to akty wykonawcze do ustawy Prawo ochrony środowiska. Do końca 2001 roku zdołano przygotować, wydać i opublikować ich część.

Równoległe ze znaczącym wysiłkiem w zakresie przygotowania i wdrożenia przepisów wykonawczych do ustaw już obowiązujących, dla skutecznej realizacji celów przyjętych w II Polityce ekologicznej państwa konieczne będzie również podjęcie prac nad kolejnymi, nowymi regulacjami ustawowymi (np. nad ustawą dotyczącą przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska, zarówno o charakterze poważnych awarii przemysłowych związanych z działalnością człowieka jak i powodowanych czynnikami naturalnymi), a także, w przypadku niektórych ustaw już funkcjonujących, dokonanie ich przynajmniej częściowej nowelizacji. Ustawowego uregulowania, albo w nowych aktach tej rangi albo w ramach nowelizacji ustaw istniejących, wymagają oprócz wymienionych już nadzwyczajnych zagrożeń środowiska między innymi takie kwestie jak:

- dokonanie zmian w funkcjonowaniu kar ekologicznych w celu ich dostosowania do wymagań Konstytucji oraz zasad wynikających z prawa międzynarodowego,
- wprowadzenie dobrowolnych i obowiązkowych ubezpieczeń ekologicznych oraz uregulowanie zasad odpowiedzialności za szkody ekologiczne powstałe w przeszłości,
- zmiana zasad działania pozabudżetowych funduszy ekologicznych,
- nowelizacja zasad planowania i zagospodarowania przestrzennego,
- prawne stymulowanie wzrostu wykorzystania energii odnawialnej,
- zwiększenie możliwości realizowania aktywnej polityki koncesyjnej w dziedzinie geologii,
- uregulowanie nowym aktem prawnym zagadnień dotyczących zieleni miejskiej.

W tabeli 16 przedstawiono wykaz przyjętych w programie zadań w zakresie tworzenia i nowelizacji prawa ochrony środowiska w Polsce, z których większość, przede wszystkim zadania związane z dokończeniem transpozycji wymagań prawa wspólnotowego na poziomie aktów wykonawczych do już uchwalonych ustaw, trzeba będzie wykonać w latach 2002-2003.

Oszacowania kosztów realizacji tych zadań dokonano przy założeniu, że przygotowanie jednego projektu aktu wykonawczego wiąże się z wydatkiem wynoszącym **średnio** 0,05 mln PLN.

Tabela 16. Przedsięwzięcia w zakresie tworzenia prawa ochrony środowiska

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<i>Przedsięwzięcia dotyczące wydania aktów wykonawczych do już uchwalonych ustaw transponujących prawo wspólnotowe w obszarze „środowisko”</i>			
1. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska	Rada Ministrów Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Obrony Narodowej	2002-2003	2,3
2. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 28 kwietnia 2000 r. o systemie oceny zgodności, akredytacji oraz zmianie niektórych ustaw	Polskie Centrum Akredytacji	2002-2003	0,1
3. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 29 listopada 2000 r. Prawo atomowe	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2003	1,0
4. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,55
5. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Finansów	2002-2003	0,85
6. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 2 marca 2001 r. o postępowaniu z substancjami zubażającymi warstwę ozonową	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,45
7. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	2002-2003	0,75
8. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 11 maja 2001 r.	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2003	0,3

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
o opakowaniach i odpadach opakowaniowych			
9. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków	Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Zdrowia	2002-2003	0,3
10. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,55
11. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2003	0,3
12. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	2002-2003	1,3
13. Wydanie brakujących aktów wykonawczych do ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zamianie niektórych ustaw	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki	2002-2003	0,2
Razem przedsięwzięcia dotyczące wydania brakujących aktów wykonawczych			8,95
<i>Przedsięwzięcia dotyczące przygotowania i uchwalenia nowych ustaw związanych ze środowiskiem</i>			
1. Przygotowanie nowej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	Ministerstwo Infrastruktury RCSS	2002-2003	0,5
2. Przygotowanie ustawy o stanach nadzwyczajnych	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Admin.	2002-2003	0,5
3. Przygotowanie ustawy o wdrożeniu wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,3
4. Przygotowanie nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska w części dotyczącej opłat i kar oraz pozabudżetowych funduszy ekologicznych (jako podstawy dla realizacji zaplanowanych zadań w zakresie mechanizmów ekonomicznych i finansowania ochrony środowiska – patrz rozdział 3.2.)	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	0,3
5. Przygotowanie nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska w części dotyczącej ochrony środowiska przed hałasem, dostosowującej tę ustawę do wymagań projektowanej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (dyrektywa ma zostać przyjęta w 2002 r.)	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	0,3
6. Przygotowanie ustawy w sprawie tworzenia rynków uprawnień do emisji zanieczyszczeń środowiska i zasad obrotu takimi	Ministerstwo Środowiska	2002-2005	0,3

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
uprawnieniami			
7. Przygotowanie ustawy o odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi	Ministerstwo Środowiska	2002-2005	0,3
8. Przygotowanie nowelizacji ustawy Prawo geologiczne i górnicze w części dotyczącej zasad udzielania koncesji geologicznych (jako podstawy dla zwiększenia możliwości uwzględniania w polityce koncesyjnej potrzeby promowania substytutów kopalin oraz potrzeby regulowania dostępu do zasobów kopalin w sposób uwzględniający interesy przyszłych pokoleń)	Ministerstwo Środowiska	2002-2005	0,3
9. Przygotowanie nowelizacji ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (w celu rozszerzenia listy produktów objętych tymi opłatami – po wykonaniu studium dotyczącego potrzeby takiego rozszerzenia i oceny jego skutków)	Ministerstwo Środowiska	2002-2005	0,3
10. Przygotowanie ustawy o systemie oceny kosztów zewnętrznych niektórych form korzystania ze środowiska	Ministerstwo Środowiska	2002-2005	0,3
Razem przedsięwzięcia dotyczące projektów nowych ustaw i nowelizacji ustaw istniejących			3,4

3.2. Mechanizmy ekonomiczne i finansowanie ochrony środowiska

W zakresie tworzenia nowych i ulepszania istniejących **mechanizmów ekonomicznych** w dziedzinie środowiska program wykonawczy polityki ekologicznej państwa przewiduje przede wszystkim:

- rozszerzenie listy wyrobów objętych opłatami produktowymi i opłatami depozytowymi oraz ustalenie szczegółowych zasad dysponowania wpływami z tych opłat,
- wprowadzenie ubezpieczeń ekologicznych od odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi,
- uszczegółowienie zasad przyznawania subsydiów na działania służące środowisku (z uwzględnieniem zasad udzielania pomocy publicznej przedsiębiorstwom, obowiązujących w Unii Europejskiej),
- tworzenie rynków uprawnień do emisji zanieczyszczeń (zbywalne pozwolenia),
- racjonalizację opłat za korzystanie ze środowiska oraz tworzenie warunków dla skuteczniejszej internalizacji zewnętrznych kosztów środowiskowych do kosztów każdej działalności gospodarczej (przede wszystkim poprzez zwiększanie powszechności opłat, regionalne różnicowanie wysokości stawek oraz szersze uwzględnianie w wielkości i strukturze opłat strat gospodarczych powodowanych zanieczyszczeniem środowiska).

Stworzenie podstaw prawnych dla tych działań jest objęte omówionymi wcześniej w rozdziale 3.1. przedsięwzięciami w zakresie tworzenia prawa ochrony środowiska i jego dostosowania do wymagań Unii Europejskiej.

Syntetyczne zestawienie planowanych zadań w dziedzinie mechanizmów ekonomicznych polityki ekologicznej państwa zawiera tabela 17. Część spośród tych zadań (w szczególności dotyczących opłat ekologicznych, subwencjonowania ochrony środowiska oraz zasad działania funduszy ekologicznych) została też wykazana i omówiona w dalszej części niniejszego rozdziału poświęconej finansowaniu ochrony środowiska (patrz dalej tabela 18 i komentarz do tej tabeli).

Tabela 17. Przedsięwzięcia dotyczące mechanizmów ekonomicznych ochrony środowiska

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Modyfikacja i ucytelnienie zasad subwencjonowania ochrony środowiska (w szczególności w odniesieniu do subwencji udzielanych przez pozabudżetowe fundusze ekologiczne), w nawiązaniu do uwarunkowań międzynarodowych wynikających z zaleceń Unii Europejskiej i WTO (w ramach rozporządzenia Ministra Środowiska dot. zasad gospodarki finansowej NFOŚiGW oraz funduszy wojewódzkich, wynikającego z ustawy Prawo ochrony środowiska, a w dalszej perspektywie w ramach nowelizacji samej ustawy)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2004 (2002 - rozporządzenie, 2003 -2004 nowelizacja ustawy)	w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa
2. Modernizacja systemu opłat ekologicznych, w tym m. in.: <ul style="list-style-type: none"> rozszerzenie regionalizacji stawek opłat i powiązanie ich regionalnego zróżnicowania z poziomem kosztów zewnętrznych korzystania ze środowiska w poszczególnych regionach (w ramach fakultatywnego rozporządzenia Ministra Środowiska do ustawy Prawo ochrony środowiska); zwiększenie powszechności opłat poprzez objęcie zryczałtowanymi opłatami np. gospodarstw domowych odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód lub do ziemi (w ramach rozporządzenia Ministra Środowiska do ustawy Prawo ochrony środowiska), a także wprowadzenie zasady wymierzania opłaty za zanieczyszczenia netto; 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Finansów	2002-2005	0,05 w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<ul style="list-style-type: none"> przeprowadzenie analizy funkcjonowania (studium) i zwiększenie zakresu stosowania opłat produktowych i opłat depozytowych (nowelizacja ustawy o obowiązkach przedsiębiorców (...)) 			studium – 0,3 nowelizacja – w ramach już wykazanych kosztów j.w.
3. Wprowadzenie dobrowolnych, a przy szczególnie wysokim ryzyku środowiskowym także obowiązkowych, ubezpieczeń od odpowiedzialności cywilnej za szkody ekologiczne (poprzez przygotowanie i uchwalenie stosownej ustawy – patrz wcześniej zadania dotyczące tworzenia prawa, tabela 16	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2005	w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa
4. Wdrożenie rozwiązań umożliwiających zbywanie uprawnień do emisji zanieczyszczeń (poprzez przygotowanie i uchwalenie ustawy w sprawie tworzenia rynków uprawnień do emisji zanieczyszczeń środowiska oraz zasad obrotu takimi uprawnieniami)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2005	w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa
5. Wdrożenie metod stopniowego włączania kosztów zewnętrznych związanych z zanieczyszczeniem środowiska do cen energii, surowców, produktów i usług (poprzez przygotowanie i uchwalenie ustawy o utworzeniu systemu oceny kosztów zewnętrznych niektórych form korzystania ze środowiska)	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2003-2005	w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa
6. Dokonanie zmian w funkcjonowaniu kar za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska w celu ich dostosowania do wymagań Konstytucji oraz zasad wynikających z prawa międzynarodowego	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Sprawiedliwości	2003-2010	w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa
Razem przedsięwzięcia dotyczące mechanizmów ekonomicznych			0,35

Ujęte w programie przedsięwzięcia w zakresie usprawniania **mechanizmów finansowania** ochrony środowiska dotyczą głównie:

- dostosowania zasad subsydiowania ochrony środowiska do wymagań obowiązujących na jednolitym rynku europejskim (poprzez ograniczanie lub eliminowanie pomocy bezzwrotnej);
- zmiany zasad działania funduszy ekologicznych (poprzez ich konsolidację, wydzielenie spełnianych przez nie funkcji dotacyjnych z przeznaczeniem ich głównie na wspieranie działań proekologicznych podejmowanych przez instytucje publiczne oraz większe urynkowanie funkcji pożyczkowych i kredytowych),

- wsparcia przez odpowiednią politykę podatkową angażowania w ochronę środowiska funduszy prywatnych (np. w formie ekodepozytów i ekologicznych rachunków oszczędnościowych),
- analizy dotychczasowych doświadczeń oraz usprawnienia dalszych programowych i organizacyjnych przygotowań do efektywnego wykorzystania udzielanej Polsce pomocy zagranicznej na działania na rzecz środowiska (przede wszystkim z pomocowych, przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej).

Część tych przedsięwzięć (zwłaszcza dotyczących zasad subwencjonowania ochrony środowiska i zasad działania pozabudżetowych funduszy ekologicznych) jest ściśle związana z rozszerzaniem i unowocześnianiem mechanizmów ekonomicznych w analizowanym obszarze i została zasygnalizowana już wcześniej (patrz wyżej tabela 17 i komentarz do tej tabeli).

Tabela 18. Przedsięwzięcia w zakresie systemu finansowania ochrony środowiska

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Wykonanie analizy dotyczącej możliwości wprowadzenia preferencji podatkowych wspierających angażowanie środków prywatnych w ekodepozyty i ekologiczne rachunki oszczędnościowe	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów	2002-2003	0,2
2. Przeanalizowanie doświadczeń oraz uzupełnienie i usprawnienie zaplecza dla przyjmowania i efektywnego wykorzystania funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych Unii Europejskiej:		2002-2003	
<ul style="list-style-type: none"> • dokonanie przeglądu i oceny wykorzystania funduszu ISPA do 2002 roku oraz przygotowanie priorytetowych projektów do finansowania z tego funduszu w okresie przedakcesyjnym w latach 2003-2004; 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Infrastruktury, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, fundusze ekologiczne, placówki badawczo-rozwojowe wybrane w drodze przetargu, animatorzy i wykonawcy projektów	2002	2,1
<ul style="list-style-type: none"> • opracowanie „Ramowej strategii wyboru priorytetów” dla potrzeb negocjacji z Unią Europejską wsparcia dla projektów w dziedzinie środowiska przewidzianych do finansowania z funduszu spójności 		2003	0,1

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<p>3. Modernizacja systemu dotychczasowych opłat za korzystanie ze środowiska i systemu redystrybucji pozyskiwanych przy ich pomocy środków, w drodze nowelizacji ustawy Prawo ochrony środowiska poprzedzonej wykonaniem odpowiednich studiów i analiz. Przy modernizacji będą brane pod uwagę następujące elementy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ograniczanie skali pomocy finansowej z funduszy ekologicznych udzielanej przedsiębiorstwom, a także dalsze ograniczanie skali pomocy bezzwrotnej na rzecz pożyczek i kredytów; • usprawnianie dysponowania wpływami z opłat w nawiązaniu do nowego podziału terytorialnego kraju oraz zlewniowego systemu zarządzania gospodarką wodną (ocena skuteczności działania funduszy ekologicznych na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym, a także efektów współpracy funduszy ekologicznych z regionalnymi i z krajowym zarządem gospodarki wodnej w zakresie uzgadniania list priorytetowych programów i projektów); • rozszerzenie zakresu gromadzenia i wydatkowania środków z opłat w sposób kierunkowy, na subkontach obejmujących wpływy z określonych źródeł oraz przypisane do nich możliwe wydatki na określone cele; • zapewnienie lepszej korelacji pomiędzy wpływami z opłat a kosztami zewnętrznymi zanieczyszczenia środowiska (z uwzględnieniem ich rodzajowego i przestrzennego zróżnicowania), a także pomiędzy rodzajem i wielkością wpływów, kierunkami i wielkością wydatków oraz wymagającymi rozwiązania problemami środowiskowymi; • poprawa spełniania przez opłaty ich funkcji bodźcowej 	<p>Ministerstwo Środowiska Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej województwo zarządy województw placówki badawczo-rozwojowe wybrane w drodze przetargu (studia i analizy)</p>	<p>2002-2005</p>	<p>koszty nowelizacji ustawy – w ramach już wykazanych kosztów zadań dotyczących tworzenia prawa</p> <p>koszty studiów i analiz – 1,9</p>
<p>4. Stworzenie warunków dla zwiększonego zaangażowania środków budżetowych w finansowanie realizacji polityki ekologicznej państwa, w skali krajowej, regionalnej i lokalnej (w szczególności po dokonaniu zmian w przepływie środków dotacyjnych oraz zmian w zasadach subwencjonowania ochrony środowiska)</p>	<p>Ministerstwo Środowiska placówka badawczo-rozwojowa wybrana w drodze przetargu</p>	<p>2003-2004</p>	<p>0,2</p>

3.3. Zarządzanie, monitoring i kontrola

Działania zaplanowane do realizacji w zakresie **wzmocnienia systemu zarządzania, monitoringu i kontroli** w dziedzinie środowiska obejmują utworzenie nowych lub rozbudowę istniejących struktur organizacyjnych realizujących publiczne zadania w zakresie:

- wdrożenia nowego, określonego ustawą Prawo ochrony środowiska systemu regulacji dostępu do środowiska (pozwolenia) i dokonywania, przy szerokim udziale społecznym, ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć oraz planów i programów rozwoju;
- pełnego wdrożenia zlewniowego zarządzania gospodarką wodną,
- rejestracji uwalniania i transferu zanieczyszczeń środowiska (emisji, transportu i imisji);
- monitorowania stanu środowiska i jego zmian;
- rejestracji substancji i obiektów niebezpiecznych;
- promocji najlepszych dostępnych technik (BAT);
- wdrażania programu Natura 2000;
- certyfikacji i akredytacji związanych z wdrażaniem systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z normami ISO 14000 i rozporządzeniem EMAS;
- gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o środowisku;
- rozwijania dialogu i współpracy pomiędzy instytucjami władzy i administracji publicznej oraz sferą przedsiębiorczości (dobrowolne porozumienia, programy dostosowawcze, itp.).

Część zadań w tym zakresie ma charakter inwestycyjny - dotyczy to sprzętowego wyposażenia już istniejących lub nowo tworzonych służb ochrony środowiska na szczeblu krajowym, regionalnym (wojewódzkim, zlewniowym), powiatowym i gminnym, w związku z nowymi zadaniami tych służb wynikającymi ze znowelizowanych przepisów krajowych oraz koniecznością ich udziału w realizacji przez Polskę przyjętych zobowiązań międzynarodowych.

Analizując przedstawione w niniejszym rozdziale zadania dotyczące rozbudowy i modernizacji monitoringu środowiska należy również mieć na względzie, iż wiele spośród wszystkich przedsięwzięć w tej dziedzinie zostało ujętych w częściach programu omówionych wcześniej, zwłaszcza w części dotyczącej realizacji celów polityki ekologicznej w zakresie jakości środowiska.

Do zadań w obszarze zarządzania środowiskiem zostało zaliczone także kontynuowanie zmian w systemie planowania przestrzennego, mające na celu lepsze dostosowanie tego systemu do nowego podziału terytorialnego kraju i nowego zakresu kompetencji samorządów oraz centralnej i wojewódzkiej administracji rządowej, a także szersze uwzględnienie w metodyce i procedurach prac planistycznych potrzeb ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego.

Syntetyczny wykaz zadań przewidzianych do realizacji w sferze zarządzania, monitoringu i kontroli zawiera tabela 19 .

Tabela 19. Przedsięwzięcia w zakresie zarządzania, monitoringu i kontroli

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Uzyskanie przez Polskę członkostwa w Europejskiej Agencji Środowiska	Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Finansów GIOŚ	2002	[44,4] ^{1/} (suma wnoszonych w latach 2002-2010 rocznych składek)
2. Uwzględnienie celów i zadań polityki ekologicznej państwa w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, poprzez uszczegółowienie zalecanych w tej koncepcji strategii rozwojowych dla makroregionów i mniejszych jednostek przestrzennych oraz poddanie koncepcji procedurze oceny oddziaływania na środowisko	RCSS Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,3
3. Dokonanie nowelizacji ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym (lub przygotowanie i uchwalenie nowej ustawy z tego zakresu) oraz sprecyzowanie w aktach wykonawczych do tej ustawy rozszerzonych wymagań dotyczących zakresu i sposobu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w wojewódzkich i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (przede wszystkim w odniesieniu do takich elementów jak istniejące i potencjalne obiekty niebezpieczne, obszary i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych, obszary ograniczonego użytkowania, obszary nie spełniające ustalonych wymagań w zakresie jakości środowiska, obszary zalesień i zadrzewień, relacje pomiędzy terenami zainwestowanymi i terenami otwartymi, zmniejszanie zapotrzebowania na transport, wykorzystanie lokalnego potencjału w zakresie zaopatrzenia w energię i surowce - zwłaszcza energię i surowce odnawialne oraz pochodzące z odzysku)	Ministerstwo Infrastruktury RCSS Ministerstwo Środowiska	2002-2003	w ramach wykazanych już kosztów działań dotyczących tworzenia prawa
4. Opracowanie zaleceń metodycznych dotyczących sposobu uwzględniania ustaleń zawartych w koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – w wojewódzkich i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Ministerstwo Infrastruktury RCSS placówka badawczo-rozwojowa wybrana w drodze przetargu	2002-2003	0,1

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
5. Rozszerzenie zakresu działania państwowego monitoringu środowiska i systemu statystyki publicznej o nowe elementy związane z realizacją wymagań dotyczących monitoringu środowiska, określonych w nowym prawie ekologicznym (transponującym wymagania w tym zakresie obowiązujące w Unii Europejskiej), a także z realizacją zobowiązań Polski wobec konwencji międzynarodowych	Ministerstwo Środowiska GIOŚ i WIOŚ, Główny Urząd Statystyczny	2002-2003	100,0
6. Wdrożenie nowych struktur organizacyjnych i systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych do spełnienia przez Polskę warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:		2002-2004	
<ul style="list-style-type: none"> wdrożenie systemu rejestracji substancji niebezpiecznych zgodnego z ustawą o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawą o ochronie roślin upraw.; 	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Środowiska,	2002-2004	4,0
<ul style="list-style-type: none"> utworzenie Krajowego Centrum BAT (poprzez powołanie nowej instytucji realizującej zadania takiego centrum lub powierzenie tych zadań instytucji już istniejącej); 	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	2,0 ^{2/}
<ul style="list-style-type: none"> utworzenie krajowego punktu kontaktowego do spraw wdrażania programu Unii Europejskiej Natura 2000; 	Ministerstwo Środowiska	2002-2004	0,3
<ul style="list-style-type: none"> zorganizowanie systemu certyfikacji jednostek wdrażających systemy zarządzania środowiskowego zgodne z ISO 14000 i EMAS (w szczególności powołanie kompetentnych organów dla potrzeb wdrażania tych systemów, w tym akredytowania w kraju jednostek certyfikujących) 	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji Polskie Centrum Akredytacji Ministerstwo Środowiska	2002-2004	0,5
<ul style="list-style-type: none"> wdrożenie systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń) 	Ministerstwo Środowiska GIOŚ WIOŚ	2002-2004	2,5
<ul style="list-style-type: none"> wdrożenie systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II) – patrz tab. 14, zadanie pozainwestycyjne nr 8 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Admin. GIOŚ, WIOŚ, PIP	2002-2004	

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
7. Wzmocnienie etatowe służb ochrony środowiska i gospodarki wodnej na szczeblu centralnym, wojewódzkim, regionalnym (zlewniowym), powiatowym i gminnym	Rada Ministrów Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Zdrowia, województwie; jednostki samorządu terytorialnego	2002-2004	120,0
8. Wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym	Rada Ministrów Ministerstwo Środowiska województwie GIOŚ, WIOŚ	2002-2004	48,0
9. Zweryfikowanie dotychczasowych lub opracowanie nowych, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem wymagań wymienionych wyżej w p. 3, w pierwszej kolejności dla obszarów, w przypadku których obowiązujące dotychczas plany zostały uchwalone przed wejściem w życie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. i które z końcem 2002 lub 2003 roku utracą ważność	jednostki samorządu terytorialnego	2002-2005	300,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			577,7
Przedsięwzięcia inwestycyjne			
1. Zakup wyposażenia dla służb ochrony środowiska	Rada Ministrów zainteresowane resorty województwie, jednostki samorządu terytorialnego	2002-2004	9,0
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne			9,0

^{1/} Nakłady te zostały uwzględnione w kosztach działań w zakresie współpracy międzynarodowej

^{2/} Koszty utrzymania Krajowego Centrum BAT w latach 2003-2010 ujęte są w tab. 2, p.1 (przedsięwzięcia pozainwestycyjne)

3.4. Badania naukowe i postęp techniczny. Dostęp do informacji, edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa

Zaplanowane zadania w zakresie promocji **badania naukowych i postępu technicznego** na rzecz środowiska obejmują dwa podstawowe przedsięwzięcia – ustanowienie wieloletnich programów badawczych w dziedzinie środowiska oraz utworzenie resortowego (prowadzonego przez resort środowiska) systemu ewidencji wyników badań naukowych

związanych ze środowiskiem, uzupełniającego braki co do zakresu potrzebnych informacji, występujące w systemie SYNABA. To drugie zadania ma na celu wsparcie właściwej koordynacji badań dotyczących środowiska, które w związku ze specyfiką tego obszaru badawczego (mnogość elementów środowiska i mnogość relacji pomiędzy tymi elementami oraz pomiędzy środowiskiem i działalnością człowieka), charakteryzują się bardzo dużym rozproszeniem. Bliższe omówienie tych zadań zawiera tabela 20 .

Tabela 20. Przedsięwzięcia w zakresie badań naukowych i postępu technicznego

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>			
1. Utworzenie resortowego systemu ewidencji wyników badań naukowych i odpowiedniej bazy danych o pracach badawczych i badawczo-rozwojowych w dziedzinie środowiska	Ministerstwo Środowiska Placówki badawczo-rozwojowe	2002-2003	1,0
2. Stopniowe ustanowienie i realizacja wieloletnich programów badawczych obejmujących: <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałanie i łagodzenie skutków nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, ludności i gospodarki spowodowanych zmianami klimatu i klęskami żywiołowymi; • bezpieczeństwo ekologiczne Polski i ochronę dziedzictwa przyrodniczego; • bazę zasobów środowiskowych; • kształtowanie, racjonalne wykorzystanie i ochronę zasobów wodnych kraju; • zagospodarowanie i ochronę zasobów leśnych kraju; a także programu poświęconego ograniczeniu oddziaływania na środowisko substancji niebezpiecznych	Rada Ministrów Ministerstwo Środowiska Komitet Badań Naukowych placówki badawczo-rozwojowe	2002-2005	50,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			51,0

Należy pamiętać, że zadaniom opisanym w tabeli będą towarzyszyć działania promocyjne dotyczące wdrażania w polskiej gospodarce najlepszych dostępnych technik, zgodnie z referencjami promowanymi przez Krajowe Centrum BAT (którego powołanie stanowi jeden z elementów omówionych wcześniej zadań w dziedzinie zarządzania, monitoringu i kontroli). Koszty wdrażania BAT, stymulowanego w ramach udzielania podmiotom gospodarczym zintegrowanych pozwoleń na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, będą ponoszone w znakomitej większości przez przedsiębiorstwa, a wielkość związanych z tym nakładów została pokazana w miejscach programu poświęconych realizacji celów polityki

ekologicznej w dziedzinie racjonalnego gospodarowania zasobami oraz w dziedzinie jakości środowiska.

Ważnym uzupełnieniem zadań dotyczących rozwoju badań naukowych i postępu technicznego będzie też:

- wspieranie wzrostu aktywności polskich placówek badawczych w zakresie udziału w dotyczących środowiska programach badawczych o zasięgu europejskim, poprzez przygotowywanie i zgłaszanie w tym celu stosownych projektów (przede wszystkim adresowanych do VI Programu Ramowego Unii Europejskiej);
- podjęcie różnorodnych działań mających na celu zabezpieczenie w odpowiedniej wysokości funduszy na skuteczną i pełną realizację **narodowego programu edukacji ekologicznej**;
- szerokie włączenie szkół wyższych do realizacji różnych aspektów polityki ekologicznej państwa poprzez wspieranie działalności edukacyjnej mającej na celu kreowanie nowoczesnie wykształconych absolwentów kierunków inżynierii środowiska, ochrony środowiska i pokrewnych, stymulowanie dostępu do uczestniczenia w programach badawczo-rozwojowych, tworzenie i rozwijanie rozwiązań prawnych ułatwiających aktywną współpracę uczelni z różnorodnymi podmiotami w celu wdrażania postępu technicznego w tym obszarze zadań państwa.

Przewidziane w programie przedsięwzięcia dotyczące **dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa** w działaniach na rzecz środowiska, obejmują zadania w zakresie:

- tworzenia, zgodnie z wymaganiami ustawy Prawo ochrony środowiska, publicznych rejestrów i elektronicznych baz danych o środowisku, ułatwiających dostęp obywateli do informacji gromadzonych i przechowywanych przez organa administracji;
- stworzenia uzgodnionych zasad współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi i społecznymi organizacjami ekologicznymi.

Uzupełnieniem tych zadań będzie, zgodnie z „Narodową strategią edukacji ekologicznej”, wsparcie finansowe, organizacyjne i techniczne udzielane przez instytucje publiczne działaniom edukacyjnym i promocyjnym realizowanym przez organizacje ekologiczne, usprawnianie przekazywania treści dotyczących środowiska i zrównoważonego rozwoju w ramach edukacji szkolnej o profilu ogólnym i zawodowym, a także rozwijanie edukacji ekologicznej przez placówki funkcjonujące przy jednostkach zarządzających cennymi przyrodniczo obszarami chronionymi (przede wszystkim parkami narodowymi i krajobrazowymi).

Wykaz zaplanowanych zadań dotyczących dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa zawiera tabela 21

Tabela 21. Przedsięwzięcia w zakresie dostępu do informacji, edukacji ekologicznej i udziału społeczeństwa

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie, w tym stworzenie systemu elektronicznych baz danych z tego zakresu, posiadających strukturę pozwalającą na szerokie udostępnianie zgromadzonych informacji i dającą możliwość prowadzenia konsultacji ze społeczeństwem	Ministerstwo Środowiska wojewodowie jednostki samorządu terytorialnego	2002-2005	6,0
2. Wypracowanie i wdrożenie zasad dotyczących udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w działaniach administracji publicznej na rzecz środowiska	Ministerstwo Środowiska organizacje pozarządowe	2002-2005	0,1
3. Dofinansowanie wybranych projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe zgodnie z obowiązującymi zasadami dofinansowania działań w dziedzinie edukacji ekologicznej	Ministerstwo Środowiska fundusze ekologiczne	praca ciągła	0,9
4. Stałe podejmowanie działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych w formie audycji i publikacji w środkach przekazu, kursów, szkoleń, wystaw, konkursów i zajęć plenerowych oraz imprez masowych	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu pozostałe resorty, jednostki samorządu terytorialnego, administracja terenów cennych przyrodniczo, organizatorzy wypoczynku i turystyki, środki publicznego przekazu, organizacje pozarządowe	praca ciągła	9,0
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			16,0

Należy także pamiętać, że obok lepszego dostępu do informacji oraz skutecznej realizacji zadań edukacyjnych wzroste udział społecznego udziału w działaniach na rzecz środowiska będzie również sprzyjać właściwe wykonywanie przez organa władzy i administracji publicznej nałożonych na nie obowiązków w zakresie zapewniania udziału społeczeństwa w procedurze ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów, wynikających z ustawy Prawo ochrony środowiska. Wykonaniu tych obowiązków służą omówione wcześniej przedsięwzięcia dotyczące zarządzania, monitoringu i kontroli.

3.5. Współpraca międzynarodowa

Wiodącym motywem współpracy międzynarodowej w latach 2002-2010 będzie dostosowanie polskiego prawa, struktur organizacyjnych, procedur administracyjnych i gospodarki do wymogów Unii Europejskiej. W okresie przedakcesyjnym i w pierwszym okresie członkostwa w Unii (2004-2010) Polska wciąż jeszcze będzie wypełniać zobowiązania podjęte w czasie ubiegania się o członkostwo i realizować zadania wynikające z przyjętych okresów przejściowych. Współpraca dwustronna z państwami członkowskimi Unii Europejskiej będzie ukierunkowana na przejmowanie doświadczeń w wykorzystywaniu funduszy strukturalnych i regionalnych, stosowaniu najlepszych dostępnych technik, wspólnym realizowaniu zobowiązań (joint implementation), handlu emisjami i ekokonwersji. Odnosi się to w znacznej mierze do tych państw regionu, które formalnie nie są członkami Unii Europejskiej (USA, Szwajcarii i Norwegii).

Współpraca międzynarodowa na forum globalnym i regionalnym będzie się koncentrować na pełnej i konsekwentnej realizacji zobowiązań, podjętych przy podpisywaniu i ratyfikacji międzynarodowych konwencji ekologicznych i protokołów do nich. Będzie stosowana generalna zasada, że Polska powinna się stać stroną wszystkich tych porozumień międzynarodowych, których stroną jest Unia Europejska.

We współpracy dwustronnej z państwami sąsiednimi głównym priorytetem będzie takie kształtowanie umów dwustronnych, aby z państwami aspirującymi do członkostwa w Unii Europejskiej wspólnie realizować politykę ekologiczną Unii, także w odniesieniu do zagadnień transgranicznych, zaś z państwami nie ubiegającymi się o członkostwo w tej organizacji – w maksymalnym stopniu stosować standardy Unii w rozwiązywaniu transgranicznych zagadnień ochrony środowiska.

Konieczne jest zdefiniowanie celów „polityki wschodniej” państwa w dziedzinie ochrony środowiska i zasad współpracy z nowymi niezależnymi państwami. Konieczne jest stopniowe rozszerzanie, w miarę posiadanych środków, pomocy technicznej dla tych państw z wykorzystaniem naszego dorobku z okresu przedakcesyjnego. Priorytetowo należy traktować współpracę dwustronną w dziedzinie ochrony środowiska z tymi państwami, które są lub mogą w najbliższym czasie stać się naszymi strategicznymi partnerami ew. współpracy gospodarczej. Dotyczy to przede wszystkim Ukrainy, a także Kazachstanu i Uzbekistanu.

Niezbędnym elementem i warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa w jej wymiarze międzynarodowym, a przede wszystkim elementem i warunkiem skutecznego wdrażania przez Polskę międzynarodowych programów w tej dziedzinie, jest wysoki stopień integracji instytucjonalnej i międzyresortowej, który trzeba zapewnić w odniesieniu do wszystkich podejmowanych działań.

Biorąc pod uwagę planowany wzrost gospodarczy, a tym samym przyrost PKB, można się spodziewać znaczącego wzrostu składek wnoszonych przez Polskę na rzecz organizacji i instytucji międzynarodowych ustalających wysokość tych składek wg punktacji ONZ. Z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej Polska będzie też zobowiązana do włączenia się do świadczenia pomocy krajom rozwijającym się, w rozmiarze adekwatnym do swojej pozycji ekonomicznej w Unii.

W nawiązaniu do powyższych priorytetów, i w zgodzie z celami zapisanymi w II Polityce ekologicznej państwa, w latach 2002-2010 konieczne jest zrealizowanie następujących zadań (tabela 22).

Tabela 22. Przedsięwzięcia ukierunkowane na aktywizację współpracy międzynarodowej

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Sporządzenie i wprowadzenie w życie 190 ^{1/} brakujących przepisów wykonawczych do 16 ustaw w obszarze „Środowisko”, harmonizujących polskie prawo z prawem Unii Europejskiej oraz podjęcie realizacji ostatecznie zweryfikowanych i uzgodnionych planów implementacyjnych do poszczególnych, unijnych aktów prawnych z obszaru środowisko	Ministerstwo Środowiska i inne ministerstwa odpowiedzialne za przygotowanie przepisów wykonawczych	2002-2003	nakłady zostały uwzględnione w innych rozdziałach niniejszego programu
2. Powołanie specjalnej grupy ekspertów i sporządzenie strategii handlu emisjami CO ₂ z partnerami zagranicznymi	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki NFOŚiGW	2002-2003	0,5
3. Przystąpienie do Konwencji Rotterdamskiej (1998)	Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Inspektor ds. Substancji i Preparatów Chemicznych	2002-2003	0,2
4. Wprowadzenie do programów działania Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem zadań wynikających z planów implementacyjnych dyrektyw Unii Europejskiej	Ministerstwo Środowiska	2002-2003	0,2
5. Nowelizacja umów dwustronnych z państwami sąsiednimi (lub podpisanie nowych) pod kątem wprowadzenia standardów i procedur Unii Europejskiej we współpracy transgranicznej	Ministerstwo Środowiska GIOŚ WIOŚ województwie zarządy województw	2002-2005	0,7
6. Przyłączenie się do 2 porozumień międzynarodowych w sferze ochrony środowiska, których Polska nie podpisała: <ul style="list-style-type: none"> • protokołu „Środowisko i woda”; • poprawek do Konwencji Bazylejskiej z 1995 r. 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury MRiRW	2002-2005	0,8
7. Sporządzenie i realizacja strategii współpracy z państwami NIS, z uwzględnieniem zakresu możliwej pomocy technicznej	Ministerstwo Środowiska NFOŚiGW	2002-2010 (2002 - sporządzenie strategii, 2003-2010 - realizacja)	88,1
8. Aktywizacja współpracy dwustronnej w dziedzinie ochrony przyrody: <ul style="list-style-type: none"> • sporządzenie studium programowego „Transgraniczne obszary 	Ministerstwo Środowiska placówki naukowo-badawcze	2002-2010	0,6

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
<p>sieci NATURA 2000”;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenie zadań dotyczących transgranicznych obszarów chronionych do umów dwustronnych z sąsiadami; • włączenie się Polski do prac nad Konwencją Karpacką <p>9. Uzyskanie członkostwa w Europejskiej Agencji Środowiska i rozwój bieżącej współpracy z Agencją</p>	<p>Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ministerstwo Środowiska GIOŚ</p>	<p>2002-2010 (2002-uzyskanie członkostwa, 2003-2010 – rozwój współpracy)</p>	<p>44,4</p>
<p>10. Kontynuacja aktywnego udziału Polski w pracach systemu ONZ w sferze ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju</p>	<p>Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe</p>	<p>2002-2010</p>	<p>1,8</p>
<p>11. Dostosowanie składek i innych wpłat na rzecz organizacji i instytucji międzynarodowych do przyrostu PKB</p>	<p>Ministerstwo Środowiska</p>	<p>2002-2010</p>	<p>90,0</p>
<p>12. Ratyfikowanie 2 konwencji i 7 protokołów podpisanych w latach 1988-2001 oraz realizacja wynikających z nich zobowiązań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konwencja Awaryjna (1992); • Konwencja Sztokholmska (2001); • Protokół Azotowy (1988); • Drugi protokół siarkowy (1994); • Protokół z Aarhus (1998) w sprawie metali ciężkich; • Protokół z Aarhus (1998) w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych; • Protokół z Kioto (1998); • Protokół z Göteborga (1999); • Protokół o bezpieczeństwie biologicznym 	<p>Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p>	<p>2002-2010 (2002-2003 ratyfikacja, 2003-2010 realizacja)</p>	<p>6,4</p>
<p>13. Przystąpienie do 7 porozumień międzynarodowych dotyczących ochrony mórz przed zanieczyszczeniem i ochrony żywych zasobów morza, których stroną jest Unia Europejska (a Polska nie)</p>	<p>Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Środowiska</p>	<p>2003-2010</p>	<p>1,0</p>
<p>14. Zorganizowanie spójnej sieci technicznych punktów kontaktowych do spraw realizacji zobowiązań międzynarodowych w dziedzinie ochrony środowiska, bieżąca realizacja tych zobowiązań, oraz udostępnianie informacji społeczeństwu</p>	<p>Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Zdrowia Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury MRiRW Ministerstwo Pracy MSWi A</p>	<p>2003-2010</p>	<p>19,2</p>
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			<p>253,9</p>

^{1/}wg stanu na dzień 31 grudnia 2001r.

3.6. Programy wykonawcze i aktualizacja polityki ekologicznej państwa

Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia dotyczące **programów wykonawczych i harmonogramów realizacji celów** polityki ekologicznej, a także **okresowej oceny i aktualizacji treści tej polityki** obejmują: (-) opracowanie i przyjęcie strategii i programów uszczegóławiających politykę ekologiczną i jej program wykonawczy w odniesieniu do wybranych, szczególnie istotnych zagadnień (zidentyfikowano 12 takich zagadnień), (-) opracowanie planów implementacyjnych dla dyrektyw Unii Europejskiej z obszaru „środowisko” (zadanie to, jeśli nie liczyć koniecznej weryfikacji niektórych planów po konsultacjach z Komisją Europejską, zostało już w znacznej części wykonane), (-) opracowanie i przyjęcie „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, a następnie wdrożenie procedury dokonywania okresowej, przeprowadzanej co 4 lata oceny i weryfikacji.

Niezbędne do zrealizowania zadania w tym zakresie zaprezentowano w tabeli 23

Tabela 23. Działania ukierunkowane na sporządzanie programów wykonawczych i aktualizację polityki ekologicznej państwa

Zadania	Jednostka odpowiedzialna i jednostki współpracujące	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady w latach 2002-2010 (mln PLN)
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne			
1. Opracowanie i przyjęcie znowelizowanej polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 (z perspektywą do 2010), zgodnej z wymaganiami wprowadzonymi ustawą Prawo ochrony środowiska	Ministerstwo Środowiska Instytut Ochrony Środowiska	2002	0,15
2. Sporządzenie krajowych strategii/programów w wyspecjalizowanych, wąskich zagadnieniach ochrony środowiska: <ul style="list-style-type: none"> • gospodarowanie odpadami; • gospodarka wodna; • ochrona wód podziemnych; • poprawa jakości powietrza; • ograniczenie emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych; • ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, poprawa efektywności energetycznej; • rozwój energetyki odnawialnej; • ochrona różnorodności biologicznej; • ochrona i zrównoważone użytkowanie gleb; • edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa 	Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu	2002-2004	1,5
3. Opracowanie i przyjęcie znowelizowanej polityki ekologicznej na lata 2007-2010 (z perspektywą do 2014)	Ministerstwo Środowiska placówki badawczo-rozwojowe	2006	0,2
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne			1,85

Rozdział 4. NAKŁADY NA REALIZACJĘ POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA

Łączny koszt wykonania zadań objętych niniejszym programem oszacowano na ok. 150 mld PLN. Struktura tych nakładów w podziale na poszczególne kierunki działania wymienione w rozdziałach 1, 2 i 3 oraz w podziale na przedsięwzięcia pozainwestycyjne i inwestycyjne, w latach 2002-2010, została zaprezentowana w tabeli 24.

Tabela 24. Nakłady na realizację polityki ekologicznej państwa w latach 2002-2010

Ceny 2001 r.

Kierunki działania	Nakłady w mln PLN	
	na przedsięwzięcia pozainwestycyjne	na przedsięwzięcia inwestycyjne
1. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW NATURALNYCH	296,7	23748,0
1.1. Zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności gospodarki	86,7	21950,0
• ograniczanie wodochłonności gospodarki	3,9	5000,0
• ograniczanie materiałochłonności i odpadowości produkcji	39,0	8250,0
• zmniejszanie energochłonności gospodarki	41,7	8500,0
• wzrost udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym kraju	2,1	200,0
1.2. Ochrona gleb i rekultywacja terenów zdegradowanych	25,0	316,0
1.3. Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych	171,8	1422,0
1.4. Ochrona zasobów kopalin	13,2	60,0
2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA	1898,3	124733,4
2.1. Gospodarowanie odpadami	142,7	30692,4
2.2. Stosunki wodne i jakość wód	412,2	41694,0
• gospodarowanie zasobami wodnymi	174,5	5032,0
• ochrona wód przed zanieczyszczeniem	237,7	36662,0
2.3. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem	214,4	20786,0
2.4. Stres miejski. Hałas i promieniowanie	52,7	3111,0
• ograniczanie ponadnormatywnego hałasu	45,6	3107,0
• ograniczanie promieniowania niejonizującego	7,1	4,0
2..5. Bezpieczeństwo chemiczne i biologiczne. Poważne awarie przemysłowe	415,3	4,0
• poprawa bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego	32,9	4,0
• przeciwdziałanie skutkom poważnych awarii przemysłowych	382,4	-
2.6. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej i krajobrazowej	661,0	196,0

Kierunki działania	Nakłady w mln PLN	
	na przedsięwzięcia pozainwestycyjne	na przedsięwzięcia inwestycyjne
2.7. Kompleksowe działania na rzecz wprowadzenia najlepszych dostępnych technik w przemyśle	-	28250,0
3. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACYJNE	909,5	9,0
3.1. Prawo ochrony środowiska i jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej	3,4	-
3.2. Mechanizmy ekonomiczne i finansowe ochrony środowiska	5,65	-
• instrumenty ekonomiczne	0,35	-
• finansowanie ochrony środowiska	5,3	-
3.3. Zarządzanie, kontrola i monitoring	577,7	9,0
3.4. Badania naukowe i postęp techniczny. Dostęp do informacji i udział społeczeństwa. Edukacja ekologiczna	67,0	-
• badania naukowe i postęp techniczny	51,0	-
• edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i udział społeczeństwa	16,0	-
3.5. Współpraca z zagranicą	253,9	-
3.6. Programy wykonawcze i aktualizacja polityki ekologicznej państwa	1,85	-
R A Z E M	3104,5	148490,4

Jak wynika z tab. 24 łączne nakłady na realizację II Polityki ekologicznej państwa w latach 2002-2010 oszacowano na ok. 150 mld PLN (w cenach 2001 r.). Oznacza to, że średnioroczne nakłady w tym okresie wyniosą 16,8 mld PLN, w tym 16,5 mld PLN na przedsięwzięcia inwestycyjne. Średnioroczne nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną wyniosły w ostatnim pięcioleciu notowanym przez GUS (1996-2000) 9,5¹ mld PLN w cenach przeliczonych na 2001 r., przy spadającym udziale nakładów na te dziedziny w podziale dochodu narodowego (z 2% PKB w 1996 r. do 1,2% PKB w 2000 r.). Z porównania przytoczonych liczb wynika wniosek, że cele polityki ekologicznej państwa do 2010 r. mogą być osiągnięte przy stopniowym wzroście udziału wydatków na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w podziale dochodu narodowego z 1,2% w 2000 r. do 1,6 – 1,7% w latach 2006-2010.

Odrębną sprawą, która może być określoną barierą w realizacji celów polityki ekologicznej państwa do 2010 r. jest struktura nakładów na inwestycje. W tab. 25 porównano strukturę rzeczywistych wydatków na inwestycje w ochronie środowiska i gospodarce w latach 1996-

¹Nie uwzględniono nakładów na zaopatrzenie w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania, sieci wodociągowe), gdyż ta dziedzina nie była ujmowana w niniejszym programie.

2000 (wg GUS) i strukturę wynikającą ze zbiorczego zestawienia nakładów, przytoczonego w tab. 24. Porównanie wygląda następująco (tab. 25).

Tabela 25. Porównanie struktury nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w latach 1996-2000 (wg GUS) i w latach 2002-2010 (wg programu wykonawczego do polityki ekologicznej państwa).

Wyszczególnienie	1996-2000 ^{1/}	2002-2010
ŁĄCZNE NAKŁADY NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I GOSPODARKĘ WODNĄ (mld PLN)	9,617 ^{2/}	148,5
STRUKTURA NAKŁADÓW:		
Ochrona środowiska, w tym:		
• gospodarka ściekowa i ochrona wód	35,6%	38,0% ^{3/}
• ochrona powietrza atmosferycznego	48,3%	26,9% ^{4/}
• gospodarowanie odpadami i ochrona gleb	8,6%	28,1% ^{5/}
• ochrona przed hałasem , wibracją i promieniowaniem	0,4%	2,1%
• ochrona przyrody	0,1%	1,1%
Gospodarka wodna, w tym:		
• zbiorniki i stopnie wodne	2,0%	2,0%
• regulacja rzek i obwałowania	4,1%	1,5% ^{6/}

^{1/} do analizy struktury nakładów wybrano środkowy rok z lat 1996-2000, tj. 1998, który charakteryzował się najwyższym poziomem nakładów na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w tym okresie;

^{2/} ceny bieżące; bez nakładów na zaopatrzenie w wodę (ujęcia, stacje uzdatniania wody i sieci wodociągowe), które to zagadnienia nie były rozpatrywane w polityce ekologicznej państwa;

^{3/} uwzględniono także nakłady na zmniejszenie wodochłonności produkcji oraz na wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (BAT). W przypadku BAT do działu „gospodarka ściekowa i ochrona wód” zaliczono 53% wydatków na modernizację przemysłu w związku z wprowadzaniem najlepszych dostępnych technik (patrz p. 2.7 w tab. 24), proporcjonalnie do udziału tego sektora w nakładach inwestycyjnych na ochronę środowiska w 2000 r;

^{4/} uwzględniono także nakłady na ograniczanie energochłonności gospodarki oraz na wprowadzenie najlepszych dostępnych technik (BAT). W przypadku BAT do działu „ochrona powietrza atmosferycznego” zaliczono 38% wydatków na modernizację przemysłu w związku z wprowadzaniem najlepszych dostępnych technik (patrz p. 2.7 w tab. 24), proporcjonalnie do udziału tego sektora w nakładach inwestycyjnych na ochronę środowiska w 2000 r.

^{5/} uwzględniono także nakłady na ograniczanie materiałochłonności i odpadowości produkcji oraz na wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (BAT). W przypadku BAT do działu „odpady” zaliczono 9% wydatków na modernizację przemysłu w związku z wprowadzaniem najlepszych dostępnych technik (patrz p. 2.7 w tab. 24), proporcjonalnie do udziału tego sektora w nakładach na ochronę środowiska w 2000 r.

^{6/} Dotyczy tylko dorzecza Odry; w programie wykonawczym uwzględniono tylko likwidację skutków powodzi w dorzeczu Odry, zgodnie z priorytetami II Polityki ekologicznej państwa

Z danych przytoczonych w tabeli 25 wynika, że struktura wydatków w latach 2002-2010 na inwestycje w ochronie środowiska w stosunku do sytuacji w latach ubiegłych nie zmieni się radykalnie. Nastąpią jednak ważne przesunięcia:

- zwiększy się udział nakładów na gospodarowanie odpadami kosztem zmniejszenia udziału nakładów na ochronę powietrza;

- zwiększą się nakłady na procesy modernizacyjne w przemyśle ukierunkowane na ograniczanie wodochłonności, materiałochłonności i odpadowości produkcji kosztem inwestycji „końca rury”;
- ulegną istotnemu wzrostowi nakłady inwestycyjne na ograniczanie nadmiernego hałasu;
- wzrośnie udział ochrony przyrody w ogólnym podziale nakładów na ochronę środowiska.

Znaczna część nakładów inwestycyjnych na ochronę wód i powietrza przed zanieczyszczeniem oraz gospodarowanie odpadami związana jest z dostosowaniem polskiej gospodarki do wymogów Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska. Porównanie wielkości tych nakładów wyliczonych w 1999 r.¹ z nakładami wyliczonymi przy sporządzaniu niniejszego programu wygląda następująco (tab. 26).

Tabela 26. Nakłady na ochronę wód, ochronę powietrza i gospodarowanie odpadami w latach 2002-2010

Dziedziny inwestowania	Nakłady w mld PLN, ceny 2001		
	na dostosowanie polskiej gospodarki do wymogów Unii Europejskiej		na realizację II Polityki ekologicznej państwa wg programu wykonawczego
	wg ekspertyz sporządzonych przed przyjęciem II Polityki ekologicznej państwa	wg planów implementacyjnych dla poszczególnych dyrektyw	
Ochrona wód przed zanieczyszczeniem	32,7 ^{1/}	44,4	56,6 ^{2/}
Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem	35,7 ^{1/}	31,4	40,0 ^{3/}
Gospodarowanie odpadami	12,3 ^{1/}	39,0	41,4 ^{4/}
Razem	80,7	114,8	138,0

^{1/} przyjęto nakłady na lata 2003-2010 wg tab.1 w II Polityce ekologicznej państwa, powiększone o 1/3 nakładów na lata 2000-2002 i przeliczone na ceny 2001 r;

^{2/} poza bezpośrednimi wydatkami na ochronę wód (36,6 mld PLN), uwzględniono także nakłady na zmniejszenie wodochłonności wytwarzania (5,0 mld PLN) oraz 53% ogólnych nakładów na wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (15,0 mld PLN);

^{3/} poza bezpośrednimi wydatkami na ochronę powietrza (20,8 mld PLN) uwzględniono także nakłady na zmniejszenie energochłonności wytwarzania (8,5 mld PLN) oraz 38% nakładów na wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (10,7 mld PLN);

^{4/} poza bezpośrednimi wydatkami na gospodarowanie odpadami (30,7 mld PLN), uwzględniono także nakłady na ograniczenie materiałochłonności i odpadowości wytwarzania (8,2 mld PLN) oraz 9% ogólnych nakładów na wprowadzenie najlepszych dostępnych technik (2,5 mld PLN)

Rozbieżności w wielkościach i strukturze nakładów (tab. 26) wynikają z następujących czynników:

- nierównomiernego w czasie rozkładu wyliczonych w 1999 r. nakładów na dostosowanie polskiej gospodarki do wymogów Unii Europejskiej (14,9 mld PLN średniorocznie w latach 2000-2002 i 8,2 mld PLN średniorocznie w latach 2003-2010 – w cenach 1999 r.), co oznaczało nadmiernie optymistyczną ocenę tempa dostosowania polskiej gospodarki do wymogów Unii;

¹ Patrz II Polityka ekologiczna państwa, teza 190, tab. 1

- przyjętej w programie wykonawczym prognozy znacznego wzrostu nakładów na ograniczenie materiałochłonności, energochłonności i wodochłonności gospodarki (co nie zawsze wynika z wymogów dyrektyw Unii Europejskiej);
- prawdopodobnego niedoszacowania w 1999 r. nakładów na ochronę wód;
- umownego podziału nakładów na wdrożenie najlepszych dostępnych technik (proporcjonalnie do aktualnej struktury nakładów inwestycyjnych na ochronę wód, powietrza oraz zagospodarowanie odpadów);
- uwzględnienia w programie wykonawczym niektórych aspektów ochrony wód i powietrza oraz gospodarowania odpadami, które nie są wymagane przez przepisy Unii Europejskiej, wynikają natomiast z ostrzejszych (w niektórych przypadkach) przepisów polskich.

Z danych przytoczonych w tab. 26 wynika także ważny wniosek, że znakomita większość nakładów na ochronę wód i powietrza oraz gospodarowanie odpadami w programie wykonawczym do polityki ekologicznej związana jest z wdrażaniem wymogów przepisów prawnych Unii Europejskiej (83%). Wykonana w Ministerstwie Środowiska prognoza możliwości generowania środków na wdrażanie dyrektyw Unii Europejskiej wykazuje, że suma ok. 100 mld PLN na lata 2002-2010 jest realna do osiągnięcia (tab. 27), przy stopniowo zmieniającej się strukturze źródeł finansowania (tab. 28).

Tabela 27. Prognoza źródeł wdrażania *acquis communautaire* w latach 2002-2010 (mln PLN)^{1/}

Źródło finansowania	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-2010
Środki własne przedsiębiorstw	3600	4032	4608	4896	4896	4896	4896	4608	4608	41040
Środki jednostek samorządu terytorialnego	900	1008	1152	1224	1224	1224	1224	1152	1152	10260
Budżet państwa	126	144	144	162	180	180	180	180	180	1476
Fundusze ekologiczne	1800	1980	2160	2160	2340	2340	2340	2340	2340	19800
Fundusze przedakcesyjne i pomoc zagraniczna	750	750	750	720	108	108	72	72	72	3402
Fundusz kohezji i fundusze strukturalne	-	-	3060	3420	3600	3600	3600	3240	3240	23760
RAZEM	7176	7914	11874	12582	12348	12348	12312	11592	11592	99738

^{1/} przy przeliczeniach przyjęto średni kurs: 1 EUR = 3,6 PLN

Tabela 28. Udział środków pomocowych we wdrażaniu *acquis communautaire* w latach 2002-2010 (%)

Źródło finansowania	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-2010
Środki krajowe	87,7	88,8	66,0	66,1	70,0	70,0	70,0	71,4	71,4	73,5
Środki pomocowe	12,3	11,2	34,0	33,9	30,0	30,0	30,0	28,6	28,6	26,5
RAZEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Porównanie danych z tab. 27 i 28 z danymi zamieszczonymi w tab. 26 wykazuje, że pomimo znacznego wzrostu, zwłaszcza po wejściu Polski do Unii Europejskiej, zaangażowania środków pomocowych w finansowanie ochrony środowiska (do ponad 30% wydatków w tej dziedzinie związanych bezpośrednio z wdrażaniem *acquis communautaire*), konieczna będzie dalsza mobilizacja środków krajowych możliwych do przeznaczenia na ten cel i wzrost udziału ochrony środowiska w podziale dochodu narodowego.

Szacunkową prognozę dotyczącą źródeł finansowania wszystkich zadań wchodzących w skład niniejszego programu, nie tylko tych bezpośrednio związanych z wdrażaniem *acquis communautaire*, ale również pozostałych (koszty realizacji tych zadań w podziale na poszczególne kierunki działania zostały przedstawione w tabeli 24), zawiera zamieszczona poniżej tabela 29.

Tabela 29. Prognoza źródeł finansowania realizacji polityki ekologicznej państwa w latach 2002-2010 (mln PLN)

Źródło finansowania	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-2010
Środki własne przedsiębiorstw ^{1/}	4059	5459	6488	7448	8529	8858	8858	8859	8859	67417
Środki jednostek samorządu terytorialnego ^{1/}	924	1086	1188	1299	1445	1585	1849	1982	2137	13495
Budżet państwa	804	844	904	964	995	1379	1598	1787	1995	11270
Fundusze ekologiczne	1329	2837	3250	3250	3390	4550	4549	4549	4549	32253
Fundusze przedakcesyjne i pomoc zagraniczna	750	750	750	720	108	108	72	72	72	3402
Fundusz kohezji i fundusze strukturalne	-	-	3060	3420	3600	3600	3600	3240	3240	23760
RAZEM	7866	10976	15640	17101	18067	20080	20526	20489	20852	151597

^{1/} Z uwzględnieniem zaciąganych kredytów i pożyczek bankowych